

Πτυχιακή εργασία

Δημιουργία ντοκιμαντέρ με θέμα
το graffiti και τη street art στη Μυτιλήνη
στη δεκαετία του 2010

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΜΣΗΣ

A.M. 1312015039

ΤΑΙΝΙΑ

https://drive.google.com/file/d/1tEyiPMtmrqsYrvtq8uk8AsofyWxqAgip/view?fbclid=IwAR2EPucdL32_LyF1rJYktO3DEykc3MwbHqDqFzC5SDfQ417J7jiVpYjVj7I

Ιούνιος 2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στους ανθρώπους που με υποστήριξαν και βοήθησαν στην υλοποίηση και ολοκλήρωση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ιωάννη Σκοπετέα, τόσο για την επίβλεψη της εργασίας, όσο και για τον δανεισμό εξοπλισμού. Για τον δανεισμό εξοπλισμού θέλω να ευχαριστήσω επίσης και τον κ. Ιωάννη Ιλιάδη. Τις ευχαριστίες μου και προς τους ανθρώπους που δέχτηκαν να παραχωρήσουν συνεντεύξεις για το ντοκιμαντέρ, τον κ. Σωτήρη Φωκέα, τον κ. Βασίλη Αγγελή, αλλά και τους Alex Martinez, Jules Muck, Anique Dounias και Ρίτα Νικολαΐδου για τις κατατοπιστικές τους πληροφορίες. Τέλος ευχαριστώ την μουσική μπάντα “The Brush”, αλλά και τον κ. Αχιλλέα Τσολάκη που μου έδωσαν την δυνατότητα να συμπεριλάβω μουσικές τους παραγωγές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
Γιατί αυτό το θέμα.....	6
Μεθοδολογία.....	8
1)Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	8
2)Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ παρόμοιου περιεχομένου.....	8
3)Επιτόπια παρατήρηση και ταξινόμηση των graffiti στην πόλη της Μυτιλήνης.....	9
4)Ανεπίσημες συνεντεύξεις και συζητήσεις με καλλιτέχνες.....	10
5)Απόκτηση δικαιωμάτων αποσπασμάτων βίντεο καλλιτεχνών.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΓΚΡΑΦΙΤΙ.....	11
1.1Ορισμός και ιστορία.....	11
1.2 Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα.....	16
1.3 Νόμιμο, παράνομο graffiti και street art.....	21
1.4 Τα είδη του graffiti.....	27
1.5 Το graffiti στην Μυτιλήνη.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Το ντοκιμαντέρ «Graffiti και street art στην Μυτιλήνη».....	35
2.1) Σενάριο.....	36
2.3) Παραγωγή.....	37
2.4) Σκηνοθεσία.....	39
2.5)Κινήσεις λήψεις κάμερας.....	40
Κινήσεις λήψεις κάμερας.....	42
2.6)Καδραρίσματα.....	45
2.7)Καδραρίσματα συνεντεύξεων.....	45
2.8)Κάδρα τοπίων της πόλης.....	50
2.9)Ήχος.....	52
3.)Μοντάζ.....	53

ΕΙΚΟΝΑ - ΡΟΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ Adobe Premiere Pro.....	54
3.2 ΗΧΟΣ	61
3.3 ΧΡΩΜΑ - ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ.....	62
3.4 ZOOM IN.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το νησί της Λέσβου, αποτελεί ένα από τα πιο ιστορικά νησιά της Ελλάδας, το οποίο προσελκύει άφθονο τουρισμό, αλλά και προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές. Λόγω του φυσικού του πλούτου, αλλά και της μεγάλης έκτασής του, αποτελεί ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα νησιά στην Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά, δεν έχει να αναδείξει ιδιαίτερο πολιτισμικό «πλούτο», ιδίως την τελευταία δεκαετία (2010 – 2020), καθώς τα πολιτισμικά δρώμενα που λαμβάνουν «χώρα» στο νησί είναι ελάχιστα. Μία τέχνη η οποία αναδεικνύεται όμως, ιδιαίτερα στην πόλη – πρωτεύουσα του νησιού, την Μυτιλήνη, είναι το graffiti. Graffiti (γκραφίτι) ¹ είναι η αναγραφή κειμένου, συνθημάτων ή ζωγραφικής σε επιφάνειες που συνήθως βρίσκονται σε δημόσιους χώρους (για παράδειγμα σε τοίχους). Το graffiti στην Μυτιλήνη γίνεται εμφανές κυρίως την τελευταία δεκαετία, με αρκετούς καλλιτέχνες της street art σκηνής, να κάνουν την παρουσία τους στο νησί, βάζοντας σε αρκετούς κεντρικούς δρόμους, αλλά και στενάκια στην πόλη της Μυτιλήνης. Παράλληλα, πραγματοποιούνται διάφορα καλλιτεχνικά φεστιβάλ, με πασίγνωστους καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο να εμφανίζονται στο νησί και να βάζουν σε τοίχους, όχι μόνο της Μυτιλήνης, αλλά και σε εγκαταλελειμμένα κτήρια σε άλλα χωριά του νησιού, όπως τα Βατερά και η Ερεσσός.

Ντοκιμαντέρ ² είναι είδος κινηματογραφικής ταινίας που πραγματεύεται ιστορικά, πολιτικά, καλλιτεχνικά ή άλλα θέματα, για την παρουσίαση των οποίων βασίζεται σε πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία.

Το graffiti πρωτοεμφανίστηκε την ίδια περίοδο και στα ίδια μέρη που αναπτύχθηκε το κίνημα του hip-hop, από τα ίδια καταπιεσμένα κοινωνικά στρώματα. Γι' αυτό πολλοί θεωρούν ότι αποτελεί μέρος της κουλτούρας hip-hop. Το γκραφίτι διχάζει μεγάλη μερίδα κόσμου, αφού για κάποιους είναι βανδαλισμός σε δημόσια κτίρια, τρένα κ.λ.π., ενώ για πολλούς είναι μια μορφή σύγχρονης τέχνης. Οι ελληνικοί όροι που περιγράφουν εν μέρει το γκραφίτι είναι *τοιχογράφημα*, *ακιδογράφημα*.

¹ Βικιλεξικό Ορισμός graffiti

² Βικιλεξικό Ορισμός ντοκιμαντέρ

Στην αρχή των γκραφιτάδων, η πράξη να κάνεις γκράφιτι λέγεται συνήθως "βάψιμο".

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ με τίτλο «Graffiti και street art στη Μυτιλήνη», έχει θέμα καλλιτεχνικού περιεχομένου.

Στόχος της να ερευνήσει, καταγράψει και αναλύσει κριτικά το graffiti ως τέχνη μέσα στην πόλη της Μυτιλήνης στη δεκαετία του 2010. Το βασικό της ερώτημα αφορά αν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη μορφή graffiti που καλλιεργείται στη Μυτιλήνη, από ποιους καλλιτέχνες ανθρώπους και για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό.

Αναλύονται διάφορα έργα graffiti που δημιουργήθηκαν μέσα στην πόλη σε συνδυασμό με τις συνεντεύξεις καλλιτεχνών και καλλιτεχνικών ομάδων. Παράλληλα παρουσιάζεται «βιογραφικό» ορισμένων καλλιτεχνών οι οποίοι ζωγράφισαν στην Μυτιλήνη μία ποικιλία graffiti. Επιπλέον ο θεατής έχει την δυνατότητα να πληροφορηθεί για δύο φεστιβάλ graffiti, τα οποία είχαν πραγματοποιηθεί στο νησί αλλά και για όλα τα είδη της συγκεκριμένης τέχνης.

Γιατί αυτό το θέμα

Η αρχική ιδέα για την δημιουργία του ντοκιμαντέρ «Graffiti και street art στη Μυτιλήνη» γεννήθηκε αφενός, λόγω της διαμονής μου στην πόλη της Μυτιλήνης και αφετέρου λόγω της ευαισθησίας μου προς την τέχνη του graffiti και street art. Μέσα από το ντοκιμαντέρ επιθυμώ να αναδείξω κάποιες σημαντικές πτυχές του graffiti στην πόλη της Μυτιλήνης. Όχι απαραίτητα, διότι παρουσιάζει κάτι παραπάνω η συγκεκριμένη πόλη, σε σχέση με άλλες στο κομμάτι «graffiti». Αλλά διότι θεωρώ πως παρουσιάζεται κάτι ξεχωριστό. Κάτι ξεχωριστό από ιδιαίτερους καλλιτέχνες, οι οποίοι άφησαν το δικό τους στίγμα στο νησί με τις καλλιτεχνικές τους πινελιές, οι οποίες εάν δεν υπήρχαν στην πόλη, θα μπορούσε να την χαρακτηρίσει κανείς ως «άδεια» και «άχαρη».

Είναι εκπληκτικό το πως κάποιες λεπτομερείς πινελιές, μπορούν να κάνουν την διαφορά, πράγμα που δικαιολογείται και από την φράση «Βλέπεις ένα κενό, γκρι πράγμα, και θες να το ζωγραφίσεις», όπως ανέφεραν 2 καλλιτέχνες.

Ένα γεγονός το οποίο το αναφέρω και στην αρχή του ντοκιμαντέρ εγώ ο ίδιος, είναι

πως στην Λέσβο αλλά και στην πρωτεύουσα -Μυτιλήνη- διοργανώνονται ελάχιστα δρώμενα πολιτιστικού περιεχομένου. Αυτά έχουν να κάνουν με κάποιες εκδηλώσεις στο Δημοτικό θέατρο του νησιού αλλά και στο θεατράκι της Χρυσομαλλούσας (συνοικίας της πόλης). Πέρα από αυτά δεν διοργανώνεται κάτι παρόμοια αξιόλογο. Τα μόνα αξιόλογα events που οργανώθηκαν στο νησί, όσον αφορά μουσικές και τέχνη, είναι τα **Beach Street Festival** και **Symbiosis Lesvos Arts Festival**. Τα συγκεκριμένα φεστιβάλ αποτέλεσαν κάτι ξεχωριστό για το νησί καθώς μουσικοί, ζωγράφοι και γενικότερα καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο έδωσαν το παρόν στο νησί: Ημέρες με ατελείωτη εναλλακτική και ξενόφερτη μουσική και graffiti από καλλιτέχνες παγκόσμιας κλάσης. Τα πλάνα από αυτά τα φεστιβάλ δεν είναι από δικές μου προσωπικές λήψεις ωστόσο, αλλά από βίντεο δικών τους παραγωγών, από τα οποία εξασφαλίστηκαν τα δικαιώματα.

Το γεγονός της έλλειψης καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων αλλά και μη ανάδειξης των γεγονότων που είχαν πραγματοποιηθεί με θέμα το graffiti, ήταν η δεύτερη αιτία που με οδήγησε στο να πραγματοποιηθεί το συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ.

Τα graffiti που υπάρχουν στο νησί αποτελούν ένα καλλιτεχνικό αδιέξοδο. Η ομορφιά τους δίνει ζωντάνια και φαντασία στους τοίχους. Για αυτό λοιπόν εκφράστηκε η επιθυμία μου να ασχοληθώ με την ανάδειξη της συγκεκριμένης τέχνης, σε συνδυασμό με μία άλλη τέχνη: Αυτή του ντοκιμαντέρ.

Τέλος υπήρξε η επιθυμία να αναδείξω τα είδη του graffiti σε συνδυασμό με ομιλίες καλλιτεχνών, σε μία πιο γενική παρουσίαση της συγκεκριμένης τέχνης. Οι προσωπικοί βίοι των καλλιτεχνών δίνουν στην ταινία έναν διαφορετικό χαρακτήρα. Αναδεικνύεται το τι «κρύβεται» πίσω ακριβώς από αυτήν την τέχνη.

Η συγγραφή του σεναρίου πραγματοποιήθηκε έπειτα από την παρατήρηση και αρχειοθέτηση σε υπολογιστή των graffiti έργων στην Μυτιλήνη. Το σενάριο βασίζεται στην προβολή των graffiti και street art έργων στην πόλη της Μυτιλήνης. Άλλοτε συνδυάζεται με μουσική υπόκρουση, άλλοτε με μουσική υπόκρουση και φωνής voiceover, και άλλοτε με μουσική υπόκρουση και ομιλίες καλλιτεχνών από συνεντεύξεις.

Πέρα από την προβολή των έργων, προβάλλονται κάποια τμήματα της πόλης, όπως

δρόμοι, ουρανός και θάλασσα, ώστε το έργο να μην παρουσιάζεται «μονότονο» αλλά και έτσι ώστε να γίνονται αντιληπτά και κάποια άλλα στοιχεία της πόλης. Επιπλέον υπάρχουν πλάνα από συνεντεύξεις των καλλιτεχνών, τα οποία συνδυάζονται με μουσική υπόκρουση, πλάνα από την χρονική περίοδο που πραγματοποιούνταν τα φεστιβάλ, αλλά και πλάνα κάποιων καλλιτεχνών, οι οποίοι βάζουν.

Μεθοδολογία

Μετά την σύλληψη της ιδέας ακολούθησε η έρευνα. Η έρευνα διήρκεσε ένα εξάμηνο. Αυτή συμπεριλάμβανε παρακολούθηση ντοκιμαντέρ παρόμοιου και μη περιεχομένου, παρατήρηση των graffiti στην πόλη της Μυτιλήνης και αρχική φωτογράφιση τους, συγκέντρωση πληροφοριών από το διαδίκτυο, όπως από προσωπικά site των καλλιτεχνών, αλλά και των φεστιβάλ, αναζήτηση και προβολή οπτικοακουστικού υλικού σχετικού με το θέμα του graffiti, αναζήτηση ανθρώπων για τις συνεντεύξεις. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλάμβανε τα εξής στάδια:

1) Βιβλιογραφική επισκόπηση

Πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή και βιβλιογραφική έρευνα αλλά καθώς το θέμα του ντοκιμαντέρ αφορά την τρέχουσα δεκαετία, οι βασικές πηγές ήταν τελικά από τον περιοδικό τύπο.

2) Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ παρόμοιου περιεχομένου

Τα περισσότερα ντοκιμαντέρ που έχω παρακολουθήσει για graffiti έχουν να κάνουν περισσότερο με την οπτική των πραγμάτων από την πλευρά των καλλιτεχνών. Στα περισσότερα παρουσιάζονται γκραφιτάδες οι οποίοι μιλάνε για την παρανομία, για το γκραφίτι στην εποχή μας και εκφράζουν την γνώμη τους, όσον αφορά το πως βλέπει και ο υπόλοιπος κόσμος το γκραφίτι. Στα περισσότερα παρουσιάζονται πλάνα με τους ίδιους να βάζουν, ενώ παράλληλα μιλάνε για το γκραφίτι. Αρκετοί μιλάνε φορώντας μάσκες στο πρόσωπά τους, ώστε να μην φαίνονται τα χαρακτηριστικά τους, ενώ κάποιες άλλες φορές το πρόσωπο τους παρουσιάζεται θολό μέσω μοντάζ. Τα ντοκιμαντέρ που παρακολούθησα έπαιξαν αρκετά καθοριστικό ρόλο στην δομή της ταινίας. Αρχικά από ντοκιμαντέρ στο Youtube, εντόπισα τον **Σωτήρη Φωκέα**. Ο συγκεκριμένος μου κίνησε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον

διότι αποτελεί έναν ιδιαίτερο καλλιτέχνη, ο οποίος έχει βάψει σε αρκετές περιπτώσεις για φιλανθρωπικό σκοπό, και έχει παρουσιάσει τα έργα του σε διάφορες γκαλερί. Πίστευα πως είναι ένας πολύ αξιότιμος άνθρωπος για να μου παραχωρήσει συνέντευξη με θέμα το graffiti, ώστε να ακούσω την γνώμη του από την δική του μεριά για την συγκεκριμένη τέχνη.

Με την παρακολούθηση παρόμοιων ντοκιμαντέρ μπήκα στην λογική του πως πρέπει να υλοποιηθεί ένα ντοκιμαντέρ γενικότερα αλλά και ειδικότερα για το γκραφίτι. Στο τι είδους πλάνα να ενσωματώσω δηλαδή, και με τι σειρά. Για παράδειγμα να παρουσιάζω πλάνα από γκραφίτι συνδυαστικά με μουσική. Για να τα βάλω όμως σε μια σειρά, στα ντοκιμαντέρ που παρακολούθησα, είδα:

1) καλλιτέχνες να μιλάνε για το τι εκπροσωπούν οι ίδιοι, τι θέλουν να περάσουν στον κόσμο, τι πιστεύουν για το γκραφίτι στην εποχή μας, τι πιστεύουν ότι πιστεύει ο κόσμος για το γκραφίτι,

2) πλάνα με τους καλλιτέχνες να ζωγραφίζουν

3) μουσικά κομμάτια της hip-hop/rap σκηνής από την οποία εμπνεύστηκα να βάλω στο ντοκιμαντέρ

4) τους καλλιτέχνες τους οποίους αναφέρω στο ντοκιμαντέρ (Jules Muck, Alex Martinez), να μιλάνε στην κάμερα αλλά και να βάζουν. Όλα αυτά με βοήθησαν ώστε να καταφέρω να υλοποιήσω την δομή της ταινίας.

Τα ντοκιμαντέρ εν ολίγοις, με βοήθησαν αρκετά όσον αφορά την δομή της ταινίας. Αυτό που αξίζει να αναφερθεί επίσης, είναι πως τα περισσότερα ντοκιμαντέρ με graffiti τηρούν την ίδια «συνταγή», έχοντας την ίδια φόρμα: πλάνα από graffiti, και πολύωρες συνεντεύξεις από καλλιτέχνες οι οποίοι μιλάνε για το θέμα.

3)Επιτόπια παρατήρηση και ταξινόμηση των graffiti στην πόλη της Μυτιλήνης

Το αρχικό κομμάτι της έρευνας στην Μυτιλήνη ξεκίνησε με την παρατήρηση μίας γκάμας graffiti στους τοίχους της Μυτιλήνης. Από αυτά εξακρίβωσα κάποιες ονομασίες, οι οποίες ήταν γραμμένες στους τοίχους, όπως «Muck Rock, Alex Martinez, Poliana, Really Graffiti». Παράλληλα έπειτα από την παρατήρησή τους, φωτογράφισα το κάθε κομμάτι, έτσι ώστε στην συνέχεια να τα αρχειοθετήσω στον

υπολογιστή μου ανάλογα με το είδος τους. Έπειτα πραγματοποιήθηκε η αναζήτησή τους στο διαδίκτυο, όπου και ευρέθησαν, πληροφορίες για τα κομμάτια και τους καλλιτέχνες.

4)Ανεπίσημες συνεντεύξεις και συζητήσεις με καλλιτέχνες

Το κομμάτι της έρευνας υλοποιήθηκε και με βοήθεια από τους ίδιους τους καλλιτέχνες. Υπήρξε επικοινωνία με καλλιτέχνες όπως οι Jules Muck, Alex Martinez, Anique Dounias, οι οποίοι βοήθησαν με αρκετές πληροφορίες όσον αφορά δικά τους «κομμάτια» στο νησί. Επιπλέον αναζητήσα πληροφορίες και για τους ίδιους σε ιστοσελίδες όπου αναγράφεται περιεχόμενο για την ζωή τους αλλά και για το βιογραφικό τους. Παράλληλα προσέγγισα τέσσερις graffiti καλλιτέχνες. Οι δυο μου έδωσαν συνέντευξη (Σωτήρης Φωκέας, Βασίλης Αγγελής), ενώ οι υπόλοιποι δυο έβαψαν από ένα graffiti ο καθένας, με την κάμερά μου να τους καταγράφει. Ο Σωτήρης βρέθηκε από έρευνα μου, για ντοκιμαντέρ graffiti στο Youtube, ενώ οι υπόλοιποι από κοινούς γνωστούς. Οι συγκεκριμένοι καλλιτέχνες ωστόσο, δεν αποτελούν πρόσωπα τα οποία έχουν βάψει στην Μυτιλήνη.

Η προσέγγιση γκραφιτάδων στην πόλη της Μυτιλήνης ήταν ανέφικτη. Έτσι όλες οι συνεντεύξεις έγιναν με άτομα, οι οποίοι έχουν βάψει στην Αθήνα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του σεναρίου, στο να παρουσιάσω και να αναδείξω δηλαδή την έννοια του graffiti και ως γενικότητα, και όχι μόνο το πώς παρουσιάζεται στην πόλη της Μυτιλήνης. Λόγω όμως, του ότι η συγκεκριμένη τέχνη έχει πάρα πολλά κοινά ακόμα και σε όλο τον κόσμο, εφάρμοσα ένα μοτίβο στο οποίο υπάρχει ένας συνδυασμός με πλάνα graffiti από την Μυτιλήνη με ομιλίες αυτών των καλλιτεχνών. Κάτι το οποίο αποδείχθηκε (κατά την γνώμη μου) αξιόλογο καθώς τα λόγια των καλλιτεχνών από τις συνεντεύξεις που μου δώσανε, συνδυάζονται άρτια με την εικόνα των graffiti αυτών.

5)Απόκτηση δικαιωμάτων αποσπασμάτων βίντεο καλλιτεχνών

Από ορισμένα ντοκιμαντέρ κατάφερα μέσω συνεννόησης να «πάρω» κάποια αποσπάσματα και πληροφορίες για τους καλλιτέχνες αλλά και για τα έργα τους (όπως στο ντοκιμαντέρ **«JULES MUCK - Creativity and Addiction and how it might**

correlate».), αλλά και μέσω συνεννόησης με τους οργανωτές των φεστιβάλ **Beach Street Festival** και **Symbiosis Lesvos Arts Festival** απέκτησα τα δικαιώματα επίσημων trailer δικών τους παραγωγών και ενσωμάτωσα κάποια κομμάτια τους στην ταινία μου (**«Beach Street Festival 2014 - Moments»**, **«Beach Street Festival 2013 (Official After Movie)»**), (**«Symbiosis Festival in Mytilini»**). Αυτό συνέβη διότι στο ντοκιμαντέρ γίνεται αναφορά αυτών και επιθυμούσα να υπάρχει οπτικοακουστικό υλικό. Παράλληλα υπήρξε απόκτηση δικαιωμάτων βίντεο που έχει ανεβάσει η ίδια η Jules Muck από προσωπικό της λογαριασμό (**«Island Graffiti»**) στο οποίο η ίδια βάζει σε ένα σπιτάκι στην Λέσβο. Η χρήση του έγινε διότι αποτελεί το μοναδικό βίντεο όπου η ίδια βάζει στο νησί. Δικαιώματα αποκτήθηκαν επίσης για μία συνέντευξη του καλλιτέχνη Alex Martinez, την οποία είχε δώσει πριν 10 χρόνια στο νησί (**«Alex Martinez Interview With O Kokkinos Diavolos, Eressos, Lesvos, Sept. 2010»**).

Αφού έγινε εκκαθάριση των χρήσιμων πληροφοριών, συγγράφηκε και διορθώθηκε το σενάριο και ξεκίνησαν τα γυρίσματα παράλληλα με τη συγγραφή του παρόντος κειμένου. Στο παρόν γραπτό κείμενο, το κεφάλαιο 1 αναλύεται ο όρος graffiti σε ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο, τα είδη του και προσωπικές απόψεις καλλιτεχνών με το θέμα. Στο κεφάλαιο 2 περιγράφεται η ανάλυση των βημάτων για την υλοποίηση του ντοκιμαντέρ. Παρουσιάζονται δηλαδή η ανάλυση των σταδίων κατά την παραγωγή της, αρχικά με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε και ύστερα με το σενάριο, την εικονοληψία και το μοντάζ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Το graffiti: Ιστορία και είδη

Αν και κανείς δεν ξέρει από πού ακριβώς έχει ρίζες αυτή η τέχνη, οι περισσότεροι ερευνητές, έχουν καταλήξει στο γεγονός ότι έχει προέλθει από τους ανθρώπους των σπηλαίων. Η πρώτη καταγραφή από ζωγραφισμένες

παραστάσεις, ήταν στις σπηλιές τους. Οι παραστάσεις δεν ήταν τίποτα παραπάνω από απλές παρατηρήσεις που έκαναν οι άνθρωποι για τον υπόλοιπο κόσμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα σχέδια ζώων ή σκηνών κυνηγιού, οι οποίες αποτελούσαν μέρος της καθημερινότητάς τους.

Με μικρότερες καταγραφές να γίνονται από αρχαιολόγους, κατά τα επόμενα χρόνια, εμφανίστηκε μεγάλη άνθηση σε μια παρόμοια μορφή τέχνης στην αρχαία Ελλάδα – με τις ζωγραφιές αγγείων, αλλά και την διακόσμηση δημόσιων χώρων με διάφορες παραστάσεις- αλλά και στην Αίγυπτο.

Σημαντικά παραδείγματα από την ιστορία είναι:

- Επιγραφή στην αρχαία πόλη της Εφέσου στην Μικρά Ασία.
- Επιγραφές που βρέθηκαν σε σπίτια στην Πομπηία.
- Η αναγραφή συνθημάτων σε τοίχους της Αρχαίας Ρώμης.
- Επιγραφές στο Σινικό τείχος.
- Ζωγραφική έκφραση ομάδων – συμμοριών στις σύγχρονες ΗΠΑ.

Η θεματολογία αυτών; Οι αρχαίοι Έλληνες αποτύπωναν συχνά σκηνές από τον κλασικό αθλητισμό, την Ολυμπιάδα αλλά και πολλές σκηνές μάχης! Όσο για την Αίγυπτο, η ανάπτυξη των ιερογλυφικών, δηλαδή ενός αλφαβήτου βασισμένο σε εικόνες και όχι σε φθόγγους, η εξύμνηση της λατρείας των Φαραώ αλλά και οι απεικονίσεις διαφόρων αρχαίων θεών είναι καθοριστικά στοιχεία, που υποδηλώνουν την ύπαρξη τέχνης, παρόμοιας μορφής με το σύγχρονο γκράφιτι.³

Σύμφωνα με τον Έλληνα καθηγητή αρχαίας ιστορίας στο Ινστιτούτο Προηγμένων Σπουδών του Πρίνστον, Άγγελο Χανιώτη, η συγκεκριμένη τέχνη ξεκίνησε πριν από 3.000 χρόνια. «Πρόκειται για αποτυπώσεις αρχαίων φωνών και αισθημάτων στην πέτρα», ανέφερε χαρακτηριστικά ο Έλληνας καθηγητής. Ο ίδιος έχει μελετήσει περισσότερα από 4.000 χαράγματα graffiti, καθώς συμμετείχε στην ανασκαφή του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης στην περιοχή της αρχαίας Αφροδισιάδας, μιας

³ Τα γκράφιτι έχουν ιστορία 3.000 ετών (23 Απριλίου 2013), από <https://www.iefimerida.gr/news>

μικρής πόλης νότια της Σμύρνης, στις ακτές της Μικράς Ασίας, η οποία πήρε το όνομά της από τη θεά Αφροδίτη και στην περίοδο της ύστερης αρχαιότητας μετονομάστηκε σε Σεβαστούπολη. Πρόκειται για τη μόνη προσπάθεια καταγραφής και μελέτης αρχαίων γκράφιτι σε ελληνική πόλη. Πάντως, το αρχαιότερο graffiti ελληνικής γραφής βρέθηκε σε τάφο των Πυθικουσών (στη νότιο Ιταλία) και χρονολογείται στα τέλη του 8ου αιώνα π.Χ.⁴

Τα περισσότερα αρχαία κείμενα αφορούν σεξουαλικές προτιμήσεις, ανταγωνισμό, προσβολές, επιβολή, επίδειξη υπεροχής και δύναμης, συνθήματα μεταξύ των ομάδων του υποδρόμου, περίπου όπως τα σημερινά. Υπάρχει π.χ. κείμενο γκράφιτι που λέει: «Ο Τίττας ο Ολυμπιονίκης είναι ομοφυλόφιλος» (pathicus, δηλαδή «παθητικός»). Από τα πιο μελετημένα είναι τα γκράφιτι της Πομπηίας (που διασώθηκαν χάρη στους τόνους λάβας και σκόνης που τα κάλυψε), τα οποία διακρίνονται σε δυο κατηγορίες: τα διαφημιστικά των πορνείων της περιοχής ή προεκλογικά σλόγκαν του τύπου «Ψήφισε τον τάδε ή τον δείνα». Οι περισσότεροι αρχαιολόγοι δεν αποδέχονται τα graffiti ως ιστορική πηγή, συμφωνώντας με την αντίληψη του Πλούταρχου: «Τίποτε χρήσιμο ή ευχάριστο δεν είναι γραμμένο στους τοίχους», αν και σύμφωνα με τον αρχαιολόγο μελετητή «μια από τις αιτίες για την παραμέληση των γκράφιτι είναι και το ότι η ερμηνεία τους είναι εξαιρετικά δύσκολη»⁵

Κάτι που πολλοί άνθρωποι δεν ξέρουν, είναι ότι το γκραφίτι έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν ως σύμβολο ελευθερίας και αντίστασης. Η πρώτη

⁴ Τα γκράφιτι έχουν ιστορία 3.000 ετών (23 Απριλίου 2013), από <https://www.iefimerida.gr/news>

⁵ Τα γκράφιτι έχουν ιστορία 3.000 ετών (23 Απριλίου 2013), από <https://www.iefimerida.gr/news>

τέτοια ιστορική αναφορά, ανήκει στα χρόνια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου. Οι αγανακτισμένοι, από τον πόλεμο, άνθρωποι, καθώς και πολλοί νεαροί στρατιώτες, μην έχοντας ελευθερία λόγου και υπό τον ναζιστικό ζυγό, στρέφονταν σε άλλες μορφές αντίστασης! Συχνά, έγραφαν συνθήματα στους δρόμους μιλώντας για την ειρήνη, την αγάπη, αλλά και συνθήματα κατά του ρατσισμού. Όλες αυτές οι δραστηριότητες, βέβαια, ήταν παράνομες και οι παραβάτες δέχονταν σημαντικές ποινές, πολλές φορές ακόμα και θανατικές. Ένα σύμβολο τέτοιου είδους, που εμφανιζόταν συχνά στον πόλεμο και κυρίως στις βάσεις των Αμερικανικών στρατευμάτων, ήταν το “**Kilroy was here**”. Παρόλο που σχεδόν κανείς δεν ήξερε την καταγωγή ή την ερμηνεία του, όλοι ήξεραν ότι σήμαινε κάτι θετικό όταν το έβλεπαν.⁶

Το πρώτο graffiti⁷ στην ιστορία πραγματοποιήθηκε από τον Έλληνα Demetrius, στην Νέα Υόρκη του '70. Μέσα στο οικονομικό και κοινωνικό χάος της δεκαετίας του '70, τη στιγμή που μεσουρανούσε ο ρατσισμός και ο οικονομικός αποδεκατισμός της Αμερικής με αποκορύφωμα τη δημοσιονομική κρίση του 1976, εμφανίστηκε από το πουθενά η πρώτη «μουτζούρα» στους τοίχους της Νέας Υόρκης. Στις αρχές του 1971, ο νεαρός άνδρας, Demetrius, Έλληνας μετανάστης, ταξίδευε στη Νέα Υόρκη και έγραφε κωδικοποιημένα το όνομα του (**TAKI 183**) στους τοίχους της πόλης, σε πόρτες αλλά και σε πινακίδες. Το όνομα του στην ουσία λειτουργούσε ως μια «ψευδό ταυτότητα», με στόχο να μείνει στα θεμέλια της πόλης και να

⁶ Ζωγράφου Μαίρη, Η ιστορία του Graffiti και η θέση του στο σήμερα (17 Ιανουαρίου 2019), από <https://citycampus.gr/graffiti/>

⁷ Ντόκα Αργυρώ, TAKI 183: Η ιστορία του graffiti γράφτηκε με χρώματα ελληνικά! (18 Σεπτεμβρίου 2018), από <https://itravelling.gr/taki-183-i-istoria-tou-graffiti-graftike-me-xromata-ellinika/>

αναγνωρίζεται από γενιά σε γενιά. Σύμφωνα με τον ίδιο, το TAKI 183 προέρχεται από το χαϊδευτικό του ονόματος του και τον αριθμό διεύθυνσής του. “Ήταν γοητευτικό να μη γνωρίζει κάποιος την πραγματική σου ταυτότητα”, ομολογεί, “είσαι ελεύθερος πνευματικά”.

Οι αντιδράσεις για το πρώτο graffiti ποικίλες. Η New York Times χαρακτήρισε τον TAKI ως λαϊκό ήρωα, ξεκινώντας μάλιστα μία συζήτηση για το εάν το graffiti θα έπρεπε να θεωρηθεί πλέον λαϊκή τέχνη, όπως είναι η **street art** στις ημέρες μας. Σταδιακά η επιρροή, που άσκησε το TAKI 183 στην νεολαία της Νέας Υόρκης, γιγαντώθηκε και κατευθύνθηκε και εκτός ορίων πόλεως. Ξεκίνησαν από μικρά **tags** (η έννοια αυτή θα αναλυθεί στην συνέχεια) – ετικέτες με ψευδώνυμα μαζί με αριθμούς αστικών δρόμων και κυριάρχησαν σε διάφορους τοίχους και δημόσια κτίρια. Ο καλύτερος «μουσαμάς» τους δεν ήταν άλλος από το μετρό της Νέας Υόρκης.

Μέχρι το 1973 το graffiti εξελίχθηκε αποκτώντας χρώμα στην κυριολεξία. Τα παλιομοδίτικα μαύρα spray, αντικαταστάθηκαν από τα χρωματιστά και οι τοίχοι διακοσμήθηκαν με περίτεχνα σχέδια, που φυσικά περιλάμβαναν γράμματα ακόμα σχηματίζοντας κάποιο «μυστικό» όνομα. Με την διάδοση του graffiti σχηματίστηκαν ομάδες και συμμορίες, όπως οι «**Crue**», «**Challenge to be free**», «**Fabulous Five**». Οργανώνονταν και λειτουργούσαν καθαρά ως συμμορία με τελετουργικά μύησης, κανόνες συμπεριφοράς, ένα ολοκληρωμένο αξιακό σύστημα. Οι έμπειροι ονομάζονταν «**Kings**», ενώ οι νεομυημένοι «**Toys**». (Όρος King: Το αντίθετο των Toys - Kings ή Queens (θηλυκό) είναι καλλιτέχνες που είναι ιδιαίτερα σεβαστοί ανάμεσα σε άλλους καλλιτέχνες.) Όρος **Toys**: Χρησιμοποιείται ως επίθετο για να

περιγράψει κακή εργασία, είτε ως ουσιαστικό σημαίνει έναν άπειρο ή ανειδίκευτο. Οι καλλιτέχνες γκραφίτι συνήθως χρησιμοποιούν αυτό ως υποτιμητικό όρο για τους νέους καλλιτέχνες στη σκηνή, ή για καλλιτέχνες που είναι παλιά στη σκηνή και εξακολουθούν να μην έχουν καμία δεξιότητα ή φήμη. Το να κάνεις "toying" σε κάποιου άλλου το γκράφιτι δείχνει την ασέβεια σου ως προς το έργο του άλλου καλλιτέχνη. Τα "toys" είναι ένα ακρώνυμο που σημαίνει "tag over your shit".)⁸

Όσο γιγαντωνόταν το φαινόμενο των graffiti, τόσο οι Αρχές ανησυχούσαν περισσότερο για την τάξη και ηθική της νέας τέχνης. Έτσι, η κυβέρνηση αποφάσισε να εφαρμόσει μία καμπάνια αντί - graffiti στις πόλεις. Η τακτική αυτή περιλάμβανε χρήση κυνηγόσκυλων, συρματοπλέγματα στο μετρό, χρήση αντί - graffiti μπογιάς και πλύσεις με οξύ, απαγόρευση της πώλησης spray σε ανήλικους, ενώ θεσπίστηκε μέχρι και ημέρα του αντί- graffiti.

1.2 Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα

Το γκραφίτι, που ξεκίνησε στην Αμερική στα μέσα της δεκαετίας του 1960, χρησιμοποιήθηκε αρχικά από πολιτικούς ακτιβιστές που ήθελαν να δημοσιοποιήσουν την άποψή τους. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε από συμμορίες που οριοθετούσαν με αυτό τον τρόπο την περιοχή τους. Σήμερα, όπως αποτελεί μια εναλλακτική μορφή έκφρασης, που τις περισσότερες φορές χρησιμεύει και ως «όπλο» στον άτυπο πόλεμο μεταξύ των καλύτερων γκραφιτάδων.

Το γκραφίτι στο Πολυτεχνείο⁹ αποτελεί ένα τρανό παράδειγμα του ανταγωνισμού μεταξύ των ανθρώπων του χώρου, μιας και είναι από τα πιο εντυπωσιακά που έχουν γίνει, τόσο για το σχεδιασμό όσο για το σημείο που έγινε.

⁸ Ντόκα Αργυρώ, TAKI 183: Η ιστορία του graffiti γράφτηκε με χρώματα ελληνικά! (18 Σεπτεμβρίου 2018), από <https://itravelling.gr/taki-183-i-istoria-tou-graffiti-graftike-me-xromata-ellinika/>

⁹ Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>

Είναι άλλωστε γνωστό πως στον πόλεμο για το καλύτερο γκραφίτι μεταξύ των ομάδων μετράει το σημείο, πόσο κεντρικό, πόσο μεγάλος είναι ο χώρος που θα βαφτεί αλλά και ο κίνδυνος που έγκειται στο να γίνει ένα γκραφίτι. Σε αυτό τον ανταγωνισμό έχουν υπάρξει μέχρι και νεκροί που προσπάθησαν να βρουν το εντυπωσιακότερο σημείο για το γκράφιτι τους. Τα πιο εντυπωσιακά, είναι το «Colorful tsunami» από τον Woozy που βρίσκεται σε τοίχο πολυκατοικίας που εφάπτεται με το 64ο δημοτικό σχολείο της Αθήνας, τα επιβλητικά ενωμένα χέρια που προσεύχονται πάνω από τα σταθμευμένα αμάξια στην οδό Πειραιώς 20 του ΑΣΚΤ, το έργο του iNo στην Πειραιώς, αλλά και το εντυπωσιακό έργο του Βασίλη Μαργκοσιάν (MB) με τίτλο «Δεν λέω, καλά περνάω», που βρίσκεται επί της Μ. Αλεξάνδρου και Μυκηνών γωνία.

Στη χώρα μας το γκραφίτι κάνει την εμφάνισή του, μαζί με την μουσική σκηνή του hip-hop. «Ξεκίνησα το γκραφίτι όταν ήμουν 15 ετών. Δεν ήταν ακόμη διαδεδομένο όσο σήμερα, ούτε τόσο γνωστό στην Ελλάδα. Ξεκίνησα με την παρέα μου που ακούγαμε hip-hop μουσικές και οι πρώτες περιοχές στις οποίες δραστηριοποιηθήκαμε ήταν το Παγκράτι, η Καισαριανή και ο Βύρωνας. Εκεί άλλωστε υπήρχε και ο πιο παλιός πυρήνας των γκραφιτάδων», λέει ο Λεωνίδας Γιαννακόπουλος.¹⁰

Στις αρχές του 1990 η εμφάνιση του hip hop συγκροτήματος **Terrow X Crew (TXC)** βοήθησε στην εξάπλωση του γκραφίτι στις περισσότερες γειτονιές της Αθήνας. Μέσα σε λίγα χρόνια η νέα τέχνη εμφανίζεται σε κάθε γειτονιά της Αθήνας και του Πειραιά, αλλά και σε Θεσσαλονίκη, Τρίκαλα, Καβάλα, Δράμα και Κομοτηνή. Τα κυνηγητά με την Αστυνομία, οι κατηγορίες και οι προσπάθειες να βρουν τρόπους διαφυγής είναι στο καθημερινό πρόγραμμα ενός writer. Όπως αναφέρει στο πρώτο του βιβλίο για το γκράφιτι ο Κυριάκος Ιωσηφίδης¹¹:

«Πολίτες δέχονται να βαφτούν οι προσόψεις των σπιτιών τους και πληρώνουν γι' αυτό, για να αποφύγουν γραμμένα συνθήματα, βωμολοχίες

¹⁰ Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>

¹¹ Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>

κ.ά. Σχολεία αναθέτουν σε μαθητές μετά από την πίεση των writers, τη διακόσμηση των χώρων τους με σπρέι εξασφαλίζοντας έτσι στους καλλιτέχνες τη νομιμότητα, όπως σχολεία στην Αθήνα, τη Νέα Ιωνία, τα Πευκάκια, τον Βύρωνα, το Μαρούσι κ.α. Το ίδιο κάνουν εργοστάσια και μαγαζιά, με τη σειρά τους, και αφού δουν φωτογραφίες με αντίστοιχες παρεμβάσεις, πειραματίζονται με τον καινούργιο τρόπο εικαστικής δημιουργίας και πληρώνουν για τη διαμόρφωση του χώρου τους. Μαζί όμως συμβαδίζει και το καταστροφικό γκράφιτι, αυτό του βομβαρδισμού με tags τοίχων σπιτιών και βιτρινών καταστημάτων. Εδώ πολλοί writers ζητάνε κάποιο σεβασμό για τον κόσμο». Και φυσικά έχουμε και το πιο εντυπωσιακό και δυνατό κομμάτι αυτής της τέχνης που είναι τα «χτυπήματα» σε βαγόνια του ΗΣΑΠ και του ΟΣΕ.

Όσο μεγαλώνει η μόδα του γκράφιτι τόσο αυξάνονται και οι ομάδες. **PAL, ART, WOozy, ANC, ABC, Txc, SC, TMS, 3NA, DFP, iNO, Mapet, HIT, Artemios, Dimer, Met, Looters, Bizare, Taze, 101, 114, NBW, WFC, INC, Dennis, iNo, Thisis Opium, Cacao Rocks** και πάρα πολλοί ακόμη που δραστηριοποιούνται μέχρι και σήμερα. Οι παραπάνω είναι οι καλλιτεχνικές ομάδες που ζωγραφίζουν τοίχους βαγόνια και γκρίζες γωνιές της Ελλάδας. Παράλληλα, δημιουργούνται άτυποι κανόνες και κώδικες τιμής. «Το να ζωγραφίσεις και να βάλεις το σημάδι σου ή καλύτερα την υπογραφή σου σε ένα σημείο που θα το δουν όλοι είναι θέμα εγωισμού, για τη δουλειά σου, για να δείξεις ποιος είσαι», λέει ο Ιγνάτιος¹² Σύμφωνα με ανθρώπους που ασχολούνται με το γκράφιτι «ποτέ δεν σβήνεις ή βιάφεις πάνω από παλιά γκράφιτι, ειδικά εάν ο καλλιτέχνης που πρώτος είχε ζωγραφίσει έχει φύγει και από τη ζωή. Επίσης απαγορεύεται να βάλει το έργο σου πάνω σε μνημεία ή εκκλησίες. Ακόμη ένας άγραφος κανόνας είναι πως για να ζωγραφίσει κάποιος σε μια περιοχή κάποιας ομάδας θα πρέπει πρώτα να έρθει σε επαφή μαζί της.

¹² Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>

Ο λόγος αυτός ήταν στο παρελθόν και ένας από τους κυριότερους που κάποιοι γκραφιτάδες είχαν έρθει στα χέρια χωρίς όμως δραματικά αποτελέσματα, όπως στο εξωτερικό όπου σε αρκετές περιπτώσεις είχαν βγει ακόμη και όπλα! «Καλό είναι να μαθαίνεις από μικρός να προσέχεις και να σέβεσαι τους άγραφους κανόνες. Έτσι ο ανταγωνισμός είναι πάντα καλοπροαίρετος και επειδή εδώ στην Ελλάδα σεβόμαστε τους κανόνες δεν έχουμε σκληρά επεισόδια όπως στο εξωτερικό όπου πέφτει ξύλο μεταξύ συμμοριών», επισημαίνει ο Λεωνίδας Γιαννακόπουλος.¹³

Το γκραφίτι, ως φαινόμενο, υπάρχει επίσημα στην Αθήνα από το 1987, αλλά ως πρώτα δείγματα θεωρούνται τα έργα του Crew FSP στο Μαρούσι και του Paladin στον Κολωνό στις αρχές της δεκαετίας του '80, πιστά στην αμερικανική αισθητική, ως background των πρώτων breakdancers. (Η αλήθεια είναι, όμως, ότι λίγο πριν από το τέλος της δεκαετίας του '70 και σε δύο οργανωμένες «εκστρατείες» τον Φεβρουάριο και τον Μάιο του 1979, η Αθήνα γέμισε τοιχογραφίες, για πρώτη φορά στη νεότερη ιστορία της (γιατί είχε προηγηθεί η περίοδος της Κατοχής, η οποία είχε επίσης τη δική της ιστορία στις τοιχογραφίες). Τότε το γκραφίτι δεν ήταν γνωστό ως όρος και δεν υπήρχαν “tags” και καλοσχεδιασμένες υπογραφές στους τοίχους. Οι τοίχοι της Αθήνας ήταν ακόμα καθαροί και άδειοι και κανείς δεν είχε σκεφτεί να τους γεμίσει ζωγραφίες. Η δράση του εικαστικού Χαράλαμπου Δαραδήμου και των 80 εικαστικών (Ελλήνων και κάποιων Τούρκων) που συνεργάστηκαν για να φτιάξουν τις πρώτες τοιχογραφίες στην Αθήνα δεν είναι γνωστή και δεν την έχει καταγράψει κανένα βιβλίο με την ιστορία του γκράφτι στην Ελλάδα.¹⁴ Δεν αναφέρεται ούτε στα ειδικά βιβλία για τις ελληνικές εικαστικές δράσεις, παρ' ότι και βιβλίο έχει κυκλοφορήσει γι' αυτήν από τις εκδόσεις Καστανιώτη, και συζητήσεις προκάλεσε μερικά χρόνια αργότερα. Είναι σαν να μην έγινε ποτέ. Ο Χαράλαμπος Δαραδήμος μιλάει για πρώτη φορά μετά από σαράντα χρόνια για τις πρώτες τοιχογραφίες στην Αθήνα (ίχνη των οποίων μπορεί ακόμα να βρει κανείς στην Καισαριανή και στον Βύρωνα), που είναι η αρχή της street art στην Αθήνα.

¹³ Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>

¹⁴ M.Hulot, Το γκράφτι στην Αθήνα ξεκίνησε το 1979! (1 Απριλίου 2019), από https://www.lifo.gr/articles/urban-art_articles/231986/to-gkrafiti-stin-athina-ksekinise-to-1979

1.3 Νόμιμο, παράνομο graffiti και street art

Στον χώρο του graffiti υπάρχει μία μεγάλη αντιπαράθεση: αυτή του παράνομου με του νόμιμου. Οι καλλιτέχνες έχουν διαφορετικές αντιλήψεις όσον αφορά το συγκεκριμένο θέμα. Υπάρχουν αυτοί που θέλουν να παραμείνει ο παράνομος του χαρακτήρας (όπως ξεκίνησε δηλαδή), και υπάρχουν και άλλοι που ξεκίνησαν παράνομα αλλά πλέον κάποιες φορές αμείβονται ζωγραφίζοντας. Τα αμειβόμενα graffiti κομμάτια ονομάζονται (τις πιο πολλές φορές) ως “**Street Art**” κομμάτια. Τα Street art κομμάτια έχουν να κάνουν πιο πολύ με καλλιτεχνικά κομμάτια. Τα βλέπεις παντού.

Όσον αφορά το **illegal graffiti** υπάρχει και αυτό παντού. Δεν υπάρχει διαφορά σε αυτό. Η διαφορά είναι κυρίως ιδεολογική. Παρ’όλα αυτά τα street art κομμάτια είναι πιο καλλιτεχνικά. Τα illegal έχουν το χαρακτηριστικό ότι συνήθως αποτελούν γράμματα, και λέξεις.

Ο **Θανάσης Καμβύσης** δήλωσε: ¹⁵

«Κάπου στις αρχές του '90 κάνουν την εμφάνισή τους το graffiti και οι graffiti artists. Σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής θεωρήθηκε σαν μια μορφή τέχνης και έκφρασης ενώ για άλλους ένα είδος βανδαλισμού. Σήμερα έχει αναγνωριστεί σε επαγγελματικό επίπεδο και δεν εκφράζεται πια μόνο πάνω σε τοίχους αλλά και σε πίνακες όπου πλέον οι writers εκθέτουν σε γκαλερί. Υπάρχει όμως και μια μερίδα writers όπου πιστεύουν στην απόλυτη δημιουργία. Αυτό σημαίνει ότι αρνούνται να κλείσουν τα έργα τους σε μια γκαλερί. Για αυτούς το ζητούμενο είναι η εκφραστικότητα τα προσωπικά τους βιώματα και πιστεύω τους. Κάτι σαν μηνύματα τα οποία ταξιδεύουν πάνω σε τρένα. Το graffiti για αυτούς δεν έχει προορισμό ή παραλήπτη. Απλά ταξιδεύει. Είναι οι αόρατοι επαναστάτες ενάντια στο κατεστημένο».

-
- ¹⁵ Μελπομένη Μαραγκίδου, Οι Γκραφιτάδες των Τρένων Ζουν Ανάμεσα στην Παρανομία και την Αδρεναλίνη, (16 Οκτωβρίου 2015), από <https://www.vice.com/gr/article/gvpgw9/oi-grafitades-twn-trenwn-zoun-anamesa-stin-paranomias-kai-tin-adrenalini>

Πολλοί νεαροί καλλιτέχνες, όπως ο James de la Vega, βλέποντας την πόλη ως μια απέραντη γκαλερί, όπου θα μπορούσαν να εκτεθούν έργα τους σε ευρύ κοινό, χωρίς να χρειάζεται να τους αποδεχτεί πρώτα το καλλιτεχνικό κατεστημένο, άρχισαν να ασχολούνται ενεργά με το graffiti.

Έτσι, δημιουργήθηκε η **street art**, ονομασία που εμφανίστηκε σύμφωνα με τον Cedar Lewisohn, στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και καθιερώθηκε το 1985, στο ομότιτλο βιβλίο του Allan Schwartzman, σύμφωνα με τον οποίο, οι street artists (ή αλλιώς urban artists, guerilla artists, graffiti artists) είναι αυτοί που έχουν ακαδημαϊκή καλλιτεχνική εκπαίδευση κι επιλέγουν να εξασκούν την τέχνη τους στο δρόμο.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μερικοί street artists άρχισαν να πειραματίζονται με άλλες τεχνικές, εκτός του σπρέι. Ένα καλό παράδειγμα είναι ο Shepard Fairey, τότε φοιτητής γραφιστικής στο Rhode Island School of Design που δημιούργησε τη μεγαλύτερη street art καμπάνια με τα stickers που έφτιαχνε.

Τις τελευταίες 2 δεκαετίες οι δημιουργοί και τα παραδείγματα έχουν γίνει χιλιάδες ενώ χρησιμοποιούν τις κλασικές τεχνικές ή επινοούν ακόμα και νέες για να επικοινωνήσουν μαζί με το κοινό. Ένας καλλιτέχνης που έχει γράψει την δική του ιστορία είναι ο Banksy (αναφέρεται και στην συνέχεια), και η αναγνώριση του από την παγκόσμια καλλιτεχνική κοινότητα πλέον δεδομένη αφού είναι ένας από τους κορυφαίους εκπροσώπους της Street Art σήμερα.¹⁶

1. Η street art ενέχει μία έντονη αφοσίωση στον κοινωνικό ακτιβισμό (αν και δεν ισχύει πάντα, αυτό το χαρακτηριστικό μοιάζει να επιβιώνει μέσα στον χρόνο),

¹⁶ Δρακάκης Γιώργος, Η τέχνη του δρόμου (Τετάρτη, 05 Ιανουαρίου 2011), <http://www.artmag.gr/articles/art-articles/about-art/item/2093-street-art>

2. Η street art αντιπροσωπεύει ένα φαινόμενο, το οποίο, μέσω της ενδογενούς του μεταμόρφωσης, μεταμορφώνει αδιάκοπα την πραγματικότητα της σύγχρονης τέχνης και τέλος,

3. Η street art, ως ιδιαίτερη πρακτική, παίζει σημαίνοντα ρόλο στην ανάδειξη μίας νέας πολιτισμικής διαλεκτικής.¹⁷

Οι **street artists** καλλιτέχνες χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους ζωγραφικής, ενώ οι **καλλιτέχνες Graffiti** χρησιμοποιούν σπρέυ Aerosol (αεροζόλ). Το Aerosol είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που διαχωρίζει τους συγγραφείς γκραφίτι από άλλους καλλιτέχνες. Αν και οι καλλιτέχνες του δρόμου μπορούν να χρησιμοποιήσουν και αεροζόλ, χρησιμοποιούν βασικά τα πάντα, από ακρυλικό και λαδομπογιά έως προβολείς, ξύλο ή μέταλλο και πολυτροπικά υλικά. Το Graffiti είναι το θέμα της ελεύθερης χρήσης του Aerosol. Αυτός είναι ο καθοριστικός παράγοντας της τέχνης τους, η ελεύθερη δημιουργία. Οι καλλιτέχνες δρόμου ζωγραφίζουν σε δυνατό φως της ημέρας. Καλλιτέχνες για παράδειγμα που ζωγραφίζουν κατά τη διάρκεια της ημέρας ή νωρίς το βράδυ, πρόκειται πιθανότατα για street artists. Οι γκραφίτι καλλιτέχνες σχεδόν πάντα ζωγραφίζουν στη μέση της νύχτας ή νωρίς το πρωί για να είναι σίγουροι ότι δεν θα πιαστούν.

Οι street artists δίνουν χαρακτηρισμούς στην τέχνη τους. Πολλοί street artists στην προσπάθειά τους να απομακρύνουν την τέχνη του δρόμου από την κακή φήμη του γκραφίτι, χρησιμοποιούν πολιτικά ορθούς όρους για να την χαρακτηρίσουν, όπως: **αστική τέχνη, δημόσια τέχνη ή υπαίθρια τέχνη (urbanart, public art or outdoor art,)** Οι street artists επίσης εμφανίζονται στα media. Σύνηθες είναι το φαινόμενο του να «γκουγκλάρει» κανείς στα social media, ένα όνομα ενός καλλιτέχνη και να δει την δουλειά του.

Οι γκραφίτι καλλιτέχνες διστάζουν να μιλήσουν στον Τύπο, επειδή το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς που έχουν κάνει είναι παράνομο και διατρέχουν τον κίνδυνο να

¹⁷ ikastikos-kiklos, Τι είναι η Street Art και πώς την ορίζουμε; (26 Οκτωβρίου 2017), από <https://ikastikos-kiklos.com/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-street-art-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CF%8E%CF%82-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5/>

συλληφθούν ακόμα για δουλειά που μπορεί να έχουν κάνει πριν από χρόνια. Το γκραφίτι είναι πάντα μεταβαλλόμενο. Είναι λιγότερο πιθανό να δει κάποιος ένα κομμάτι γκραφίτι να επιβιώνει αυτούσιο από τη δοκιμασία του χρόνου, απλά γιατί το γκραφίτι προστίθεται συνεχώς και συνεχίζει να ζωγραφίζεται. Μάλιστα, χαρακτηρίζεται ως η πιο προσωρινή μορφή έργων τέχνης. Αντίθετα, ειδικά σε περιοχές με ανεπτυγμένη κουλτούρα καλλιτεχνών του δρόμου, μεγάλο μέρος των έργων των street artists θα παραμείνει ανέγγιχτο για τουλάχιστον ένα χρόνο και μερικές τοιχογραφίες μπορεί να παραμείνουν άθικτες για χρόνια¹⁸.

Στο ντοκιμαντέρ παρουσιάζονται έργα τόσο Street art από κορυφαίους artists, όσο και illegal κομματιών. Αναδεικνύονται οι «2 όψεις του νομίσματος». Οι περισσότεροι καλλιτέχνες οι οποίοι βάζουν νόμιμα κομμάτια, πάντως ξεκίνησαν παράνομα. Δεν υπάρχει καλλιτέχνης graffiti που να μην ξεκίνησε την συγκεκριμένη τέχνη παράνομα. Για παράδειγμα ο **Σωτήρης Φωκέας** σε συνέντευξη του δήλωσε πως, ξεκίνησε παράνομα όπως όλοι αλλά πλέον βάζει σε νόμιμα spots, και τα έργα του έχουν μπει σε διάφορες γκαλερί. Μάλιστα ο ίδιος διοργανώνει εκθέσεις των έργων του. Όπως όλοι όμως ξεκίνησε σαν έφηβος, όπου έβαφε σε εγκαταλελειμμένα κτήρια κ.α. Ο ίδιος δήλωσε στην ταινία μου χαρακτηριστικά:

«Δεν με ξενερώνει καθόλου που η συγκεκριμένη τέχνη είναι παράνομη, δεν θα την πω σίγουρα αδικημένη τέχνη και ίσα ίσα θεωρώ πως στις μέρες μας είναι υπερτιμημένη. Το ότι υπάρχει κόσμος που το βλέπει σαν κάτι κακό συμβαίνει λόγω του ότι είναι παράνομο, αλλά ο κόσμος βλέπει πολύ παραπάνω graffiti από ότι εικαστικά ή ζωγραφική. Όταν ξεκίνησε ήταν επαναστατική τέχνη αλλά δεν νομίζω ότι είναι τώρα πια. Έχει μπει αρκετά στο σύστημα, άσχετα απ' το ότι είναι παράνομο, αλλά από την στιγμή που έχει μπει και σε gallery, σε μουσεία και συλλογές, νομίζω ότι το επαναστατικό της στοιχείο το έχει χάσει και ότι τα επαναστατικά πράγματα είναι λίγο πιο «underground» ακόμα. Σίγουρα πάντως θα διάλεγα να είναι παράνομο, πιστεύω πως αν γίνει νόμιμο, θα χάσει τελείως τον χαρακτήρα του, άμα ο καθένας μπορεί να κάνει κάτι όπου θέλει. Προτιμώ

• ¹⁸ Street Art VS Graffiti, (25 Οκτωβρίου 2017), από <https://ikastikos-kiklos.com/street-art-vs-graffiti/>

παράνομο και αντίδραση... Το graffiti είναι ένα είδος τέχνης, είναι έκφραση, είναι αντίδραση, είναι κάτι το οποίο είναι πολύ εντυπωσιακό και μπορείς να περάσεις πολύ ξεκάθαρα και εντυπωσιακά μηνύματα, γιατί είναι μεγάλο, είναι στην πόλη, απευθύνεται στον κόσμο. Είναι επίσης λαϊκό και ένας τρόπος έκφρασης, και ένα μέσο καλλιτεχνικό που έχει πάρα πολλά να πει και πάρα πολλά να δώσει γιατί απευθύνεται σε όλους τους περαστικούς και όχι μόνο στην αφρόκρεμα της κουλτούρας και της τέχνης, οπότε νομίζω πως η αμεσότητά του σαν μέσο είναι το πιο βασικό χαρακτηριστικό και σίγουρα είναι ΤΕΧΝΗ».

Ένας άλλος γκραφίτας **ο Βασίλης Αγγελής** ο οποίος μίλησε επίσης στην κάμερα μου, ξεκίνησε και αυτός με παράνομα κομμάτια, αλλά εδώ και χρόνια είναι επαγγελματίας τατουαζής. Το πως βλέπει το γκραφίτι στην εποχή μας, το είπε με ξεκάθαρο τρόπο. Παράλληλα ανέφερε τι αποτελεί το graffiti στην εποχή μας αλλά και με ποιους τρόπους αποτυπώνεται καλλιτεχνικά στους δρόμους. Ο ίδιος δήλωσε χαρακτηριστικά:

«Το graffiti εκτός από την εικαστική παρέμβαση που γίνεται, είναι η αδρεναλίνη, είναι το ότι έχεις να δηλώσεις κάτι τις περισσότερες φορές. Σε μια πόλη όπως η Αθήνα καλώς ή κακώς που παίζει αρκετό τσιμέντο και αρκετό γκρι, είναι καλό να υπάρχει λίγο χρώμα ρε παιδί μου», για να συμπληρώσει: «Δεν νομίζω ότι κάποιος street artist ή γκραφίτας κάνει μόνο throw ups και κάνει μόνο ολοκληρωμένα κομμάτια. Νομίζω ότι όλοι οι street artists κάνουν και throwups και κομμάτια ολοκληρωμένα, ανάλογα με την περίπτωση. Μπορεί να πεις πάω θα πάω να κάνω δουλειά και θα κάνω ένα ολοκληρωμένο κομμάτι “wow”, ωραίο, ή βγαίνω με την παρέα μου και κάνουμε βόλτα στην Αθήνα και κάνουμε throwup σε όλη την πόλη για να διαφημιστούμε για τον χαβαλέ, για την πλάκα για όλα αυτά. Όπως πολλές πτυχές της τέχνης έχουν αυτήν την αντιδραστικότητα μέσα τους, έτσι και το graffiti. Θες να δηλώσεις κάτι, θες να αντιδράσεις κάπου, να αντιδράσεις δηλαδή σε αυτό το μουντό πράγμα που βλέπεις, ε πας και το βάζεις. Ένα γκρι τοπίο πας και το κάνεις πολύχρωμο, απλά για να αντιδράσεις, είτε αυτή η αντίδραση περνάει κάποιο μήνυμα, είτε αυτή η αντίδραση εμπεριέχει μόνο χρώμα, ακαθόριστο, γράμματα και πιτσιλιές. Στο graffiti υπάρχουν πάρα πολλά είδη. Μπορείς να κάνεις παράνομο

graffiti, μπορείς να κάνεις και νόμιμο. Μπορείς να βγεις και να κάνεις ένα κομμάτι μέσα σε 5 λεπτά, μπορείς και να πας κάπου να κάτσεις με την ησυχία σου να κάνεις ένα κομμάτι μέσα σε μία ώρα. Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι και στις 2 περιπτώσεις άσχημο, αλλά μπορεί να είναι και στις 2 περιπτώσεις άριστο. Η διαφορά βρίσκεται στον τρόπο που πραγματοποιείται όλο αυτό το θέμα. Για παράδειγμα όταν κάνεις παράνομο graffiti θα βγεις έξω το βράδυ που δεν θα υπάρχει πολύς κόσμος, δεν υπάρχει πολύ αστυνόμηση και θα πας πιο πολύ και για τον χαβαλέ και για την «φάση» graffiti. Όταν θα κάνεις street art όμως θα πας σε ένα σημείο πιο κεντρικό χωρίς να σημαίνει απαραίτητα ότι είναι βανδαλισμός αυτό το πράγμα – γιατί και εγώ είμαι κατά του βανδαλισμού αλλά υπέρ του «bombing», δηλαδή υπέρ του παράνομου graffiti-, με βάση του ότι υπάρχει αυτή η αδρεναλίνη που παίζει σε τέτοιες περιπτώσεις. Τώρα κάποιος που θέλουν να την πάνε την φάση πιο καλλιτεχνικά, επιλέγουν ένα spot τις περισσότερες φορές σε ένα σημείο που δεν θα τους πει και κανείς τίποτα και θα πάνε εκεί πέρα με την ησυχία τους, με το καφεδάκι τους, με την μύρα τους, και θα κάτσουν να κάνουν 1-2 ώρες κάτι πάρα πολύ ωραίο, το οποίο τις πιο πολλές φορές είναι χρήσιμο για την φωτογραφία. Εγώ προτιμώ το παράνομο graffiti, αν και έχω κάνει και τα 2. Έχει να κάνει περισσότερο πάντως με το τι θες να κάνεις εκείνη την ώρα. Θες να κάνεις χαβαλέ; Θες να κάνεις κάτι όμορφο; Θες να κάνεις κάτι το οποίο θα το εκθέσεις κάπου; Και τα 2 κατατάσσονται στην ίδια κουλτούρα.

Το graffiti άρχισε στην Αμερική ως διαμαρτυρία – παρέμβαση, με σκοπό να κάνουνε μία πόλη άσχημη πιο όμορφη ρε παιδί μου, και μέχρι τώρα αυτό το πράγμα έχει γίνει και νομίζω αυτό το πράγμα γίνεται και ακόμα, δεν νομίζω ότι κάποιος που κάνει graffitiνα επιδιώκει κάτι διαφορετικό εκτός από αυτούς που το κάνουν καθαρά για κοινωνικοπολιτικούς λόγους, δηλαδή κάποιος μπορεί να βγει στον δρόμο και να βάψει Antifa, Χρυσή Αυγή, Νέα Δημοκρατία, να δηλώσει σε τι κόμμα είναι για να διαφημίσει αυτόν και το κόμμα του και κάποιος μπορεί να βγει στον δρόμο για να ομορφύνει απλά τον δρόμο και να ομορφύνει γενικότερα την όλη φάση, καθαρά σαν εικαστική παρέμβαση. Κάποιος άλλος μπορεί να θέλει απλά να διαφημίσει τον ίδιο του τον εαυτό. Αυτοί συνήθως όμως που κάνουν ταγκιές με το όνομά τους σίγουρα έχουν κάνει τουλάχιστον ένα ολοκληρωμένο κομμάτι το οποίο

είτε είναι γράμματα είτε είναι ζωγραφιά, είτε είναι πρόσωπο, είτε είναι φιγούρα και αυτό είναι εικαστική παρέμβαση, άρα για μένα το graffiti είναι μία μέθοδος να ομορφύνει λίγο αυτό το πράγμα που ζούμε. Να ομορφύνει η πόλη μας, να ομορφύνει η κατάσταση όλη, ειδικά σε μία πόλη σαν την Αθήνα και γενικά σε τέτοιες πόλεις που υπάρχει πολύ τσιμέντο που υπάρχει μιζέρια και βαβούρα, το χρώμα είναι αναγκαίο».

Και για να «κλείσει» όσον αφορά το ερώτημα περί διαφοράς παράνομου και νόμιμου graffiti, ανέφερε το εξής:

«Το παράνομο και το νόμιμο graffiti έχουν και τα δύο την γλύκα τους, δεν μπορεί το graffiti να είναι ούτε μόνο παράνομο, ούτε μόνο νόμιμο. Άλλη μαγεία του καθενός. Όταν πας να κάνεις ένα νόμιμο graffiti κάπου, που ενδεχομένως μπορείς να το κάνεις και επί πληρωμή, κάθεσαι με την ησυχία σου χωρίς να σε ενοχλεί κάποιος, χωρίς να υπάρχει αυτή η ανασφάλεια και το suspense. Απλά κάθεσαι και κάνεις το δημιούργημά σου με όσο κόπο και όσο χρόνο χρειαστεί, χωρίς άγχος κλπ.

Τώρα το παράνομο graffiti που και εγώ υποστηρίζω, είναι άλλη κουλτούρα, για αυτό και κάποιοι το graffiti το διαχωρίζουν από το street art. Όταν δηλαδή βγαίνεις το βράδυ αργά, που «η πόλη κοιμάται», να πας να κάνεις κάτι, είσαι λίγο αγχωμένος – κοιτάς αν θα «σκάσει» αστυνομία, αν θα σου φωνάξει η γριά απ' το μπαλκόνι, οπότε όλη αυτή η αδρεναλίνη, κάπως το επηρεάζει όλο το concept, ενδεχομένως και το αποτέλεσμα. Αλλά δεν νομίζω ότι το graffiti ποτέ θα υπάρξει μόνο νόμιμο ή μόνο παράνομο. Όπως πάντα θα υπάρχει το νόμιμο και το παράνομο, έτσι και το graffiti θα είναι μια ζωή και νόμιμο αλλά και παράνομο».

1.4 Τα είδη του graffiti

Το graffiti έχει πολλά είδη με χαρακτηριστικούς όρους. Ο κάθε γκραφίτας τους γνωρίζει, και τους χρησιμοποιεί ανάλογα με την δική του πεποίθηση. Γενικότερα όσον αφορά τα είδη ως έννοιες, όλοι έχουν κοινή πεποίθηση. Κάτι που εμένα προσωπικά με εξέπληξε, και το κατάλαβα τόσο από τις συνεντεύξεις που έκανα, όσο και από συνεντεύξεις που είδα στο ίντερνετ. Ο κάθε γκραφίτας, οποιοδήποτε είδος ζωγραφίζει θα αναφέρει σίγουρα αρκετά κοινά πράγματα με έναν street artist, η οποιονδήποτε άλλον γκραφίτα, όσον αφορά τα είδη. Το γκράφιτι χωρίζεται σε δύο κατηγορίες: το “popular graffiti” και το “community based graffiti” Το πρώτο περιλαμβάνει έξυπνα σχόλια, αστεία, δηλώσεις αγάπης ή μίσους. Το δεύτερο δημιουργείται και απευθύνεται σε κοινότητες ατόμων που έχουν κοινά ενδιαφέροντα. Τα είδη είναι τα εξής: **Throw up, Piece, Stencil και Tag.** ¹⁹

Throw up: Ορισμένες λέξεις και φράσεις που έχουν καταλήξει να περιγράφουν διαφορετικά στυλ και πτυχές του γκραφίτι και της υποκουλτούρας του. Όπως και άλλες φρασεολογίες και διαλόγους, ορισμένοι από αυτούς τους όρους μπορεί να ποικίλουν σε περιφερειακό επίπεδο, λαμβάνοντας διαφορετικές έννοιες σε διάφορες πόλεις και χώρες. Η ακόλουθη ορολογία προέρχεται κυρίως από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το **throw up** έχει να κάνει πιο πολύ με λέξεις και γράμματα, τα οποία είναι ζωγραφισμένα είτε με φυσιολογικό, είτε με περίεργο τρόπο.

Piece: Το piece αποτελεί ένα είδος το οποίο είναι πιο καλλιτεχνικό. Μοιάζει κάπως με το throwup όσον αφορά στο ότι και στις 2 περιπτώσεις βλέπουμε λέξεις ζωγραφισμένες με γράμματα με περίεργα σχέδια. Η διαφορά με το throw up όμως όσον αφορά τις λέξεις, είναι ότι τα piece είναι πιο περίτεχνα και πολύπλοκα. Τα χρώματά τους είναι πάνω από 3. Πέρα όμως από τις λέξεις, ένα piece μπορεί να είναι και ένα σχέδιο, μία φατσούλα, μία ζωγραφιά.

Stencil: Άξια αναφοράς είναι και τα stencil graffiti. Έχουν να κάνουν περισσότερο με την ανάδειξη κοινωνικοπολιτικών μηνυμάτων. Αυτό που τα καθιστά ιδιαίτερα σε σχέση με άλλα graffiti, είναι η τεχνική με την οποία φτιάχνονται. Διότι δεν βάζονται

¹⁹ Είδη graffiti http://2lyk-nafpakt.ait.sch.gr/files/ab2_15.pdf

απλά με την χρήση του spray. Οι τεχνικές είναι πολλές. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος είναι να σχεδιάσεις πρώτα το σχέδιο σου σε ένα χαρτί, μετά να το κόψεις, ύστερα να κολλήσεις το κενό χαρτί σε έναν τοίχο και στο κενό να βάψεις με το spray. Έτσι το graffiti θα αποτυπωθεί πάνω στον τοίχο.

Ο νο1 stencil graffiti είναι ο **Banksy**. Ο Banksy είναι γνωστός Βρετανός καλλιτέχνης του γκραφίτι, πολιτικός ακτιβιστής και σκηνοθέτης ταινιών, ανεπιβεβαίωτης ακόμα ταυτότητας. Τα έργα του είναι συνήθως σατιρικά, σχολιάζοντας ζητήματα πολιτικής και κουλτούρας, με επιγράμματα που συνδυάζουν το μαύρο χιούμορ με γκραφίτι, τα οποία εκτελούνται με μια ιδιαίτερη τεχνική stencil. Τα πολιτικού και κοινωνικού σχολιασμού έργα του έχουν εμφανισθεί σε δρόμους, τοίχους και γέφυρες πόλεων σε όλο τον κόσμο. Η δουλειά του Banksy ξεκίνησε από τη Bristol under ground σκηνή και περιλάμβανε συνεργασίες μεταξύ καλλιτεχνών και μουσικών. Ειδικοί έχουν σημειώσει, ότι το στυλ του είναι παρόμοιο με του Blek1eRat, ωστόσο ο ίδιος ισχυρίζεται πως έχει εμπνευστεί από τον "3D", έναν καλλιτέχνη, που στη συνέχεια έγινε ένα από τα ιδρυτικά μέλη του αγγλικού μουσικού συγκροτήματος Massive Attack.

Ο Banksy αρνείται την πώληση φωτογραφιών ή αναπαραγωγών των έργων του, αν και δημοπράτες τέχνης έχουν αποπειραθεί να πουλήσουν μερικά από τα γκραφίτι του, αφήνοντας το πρόβλημα της αφαίρεσης τους από την αρχική τοποθεσία στον πλειοδότη της δημοπρασίας. Η πρώτη ταινία του Banksy "*Exit through the gift shop*" έκανε την εμφάνισή της το 2010 στο φεστιβάλ κινηματογράφου Σάντανς ενώ στην Ελλάδα έχει μεταφραστεί ως "*Η Τέχνη στο δρόμο*". Τον Ιανουάριο 2011 προτάθηκε

για το βραβείο καλύτερου ντοκιμαντέρ και το 2014 βραβεύτηκε ως πρόσωπο της χρονιάς στα Webby Awards.²⁰

Tag:

Το tag graffiti αποτελεί κάτι πάρα πολύ χαρακτηριστικό το οποίο υπάρχει σε όλη τον κόσμο αλλά και σε όλη την Ελλάδα. Tag είναι η υπογραφή του artist. Αξίζει να αναφερθεί πως αποτελεί μία κατηγορία graffiti, η οποία είναι λιγότερο «όμορφη» συγκριτικά με τις άλλες. Το tag graffiti έχει να κάνει με τα γράμματα του ονόματος του artist, τα οποία είναι ζωγραφισμένα με ένα μόνο χρώμα. Το βλέπουμε σχεδόν πάντα δίπλα σε ένα throw up ή piece κομμάτι του ίδιου του artist, με την λογική ότι με αυτόν τον τρόπο υπογράφει το κομμάτι. Το tag όμως αρκετές φορές, στέκεται και μόνο του. Σε τοίχους, σε φορτηγά, σε τρένα, βλέπουμε παντού «ταγκιές», οι οποίες «στέκονται» μόνες τους. Λόγω του ότι αποτελούν λιτές και μονόχρωμες λέξεις όμως, δεν εντυπωσιάζουν. Είναι πάντως ένας «κώδικας» επικοινωνίας μεταξύ των γκραφιτάδων. Οι περισσότεροι graffiti artists αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλον, με τις «ταγκιές» τους παρά με το προσωπικό τους ονοματεπώνυμο.

²⁰ Wikipedia, Banksy <https://el.wikipedia.org/wiki/Banksy>

1.5 Το graffiti στην Μυτιλήνη

Η **Jules Muck** αποτελεί μία καλλιτέχνη που έχει καταγωγή από Λέσβο, αλλά πλέον βρίσκεται μόνιμα στην Αμερική. Αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρόσωπο καθώς από πολύ μικρή ήταν έντονα συναισθηματική, έχει περάσει δύσκολες στιγμές και είχε καταφύγει στα ναρκωτικά για ένα διάστημα. Η τέχνη κατάφερε να την αλλάξει και έφερε έναν διαφορετικό «αέρα» στην ζωή της. Κατέληξε να αποτελεί μία από τις πιο διάσημες μορφές graffiti παγκοσμίως. Αρκετά κανάλια έχουν αναφέρει το όνομά της, ενώ έχει δώσει αρκετές συνεντεύξεις (κάποιες από αυτές υπάρχουν στο Youtube). Τα έργα της πλέον είναι παγκόσμια. Τα περισσότερα αποτελούν διάσημες φιγούρες, τις οποίες η ίδια τροποποιεί με τον δικό της τρόπο. Επίσης, ζωγραφίζει ζώα, χαρακτήρες από καρτούν, σατιρικές γελοιογραφίες. Το κάθε έργο περνάει το δικό του υπονοούμενο είτε είναι σοβαρό, είτε είναι σατιρικό. Στην Μυτιλήνη τα περισσότερα έργα της έχουν να κάνουν με την απεικόνιση προσώπων, τα οποία τα έχει τροποποιήσει με τον δικό της τρόπο, όπως η Άντρεϊ Χέμπτον, η ξαδέρφη της, αλλά και στοιχεία της μυθολογίας και της σημερινής επικαιρότητας (π.χ προσφυγικό). Τα έργα της κοσμούν όλη την πόλη.²¹²²

²¹ Jules Muck info, Facebook https://www.facebook.com/pg/julesmuck/about/?ref=page_internal

²² Jules Muck bio, <http://julesmuck.com/bio-2/>

Ο **Alex Martinez** -γνωστός με το tag name «*Shine*»- μοιράζει τα τελευταία χρόνια την δουλειά του ανάμεσα σε Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Αθήνα και Λέσβο. Για πολλούς είναι ένας από τους καλύτερους γκραφιτάδες της νέας ελληνικής σκηνής - πρόσφατα συμμετείχε στην έκθεση *No Respect της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών*. Από Μεξικανό πατέρα και Ελληνίδα μητέρα πέρασε τα πρώτα χρόνια στις ΗΠΑ, όταν χώρισαν οι γονείς του, ενώ αργότερα μετακόμισε σε Αμβέρσα, Λέσβο, ξανά Νέα Υόρκη και τελικά, Λονδίνο. «Δεν θυμάμαι πόσα γκράφιτι έχω κάνει. Δεν κράτησα ποτέ αρχείο. Πολλές φορές μου στέλνουν μια φωτογραφία από ένα τοίχο στο Μπρόνξ και καταλαβαίνω ότι είναι δικό μου», έχει δηλώσει ο ίδιος.

Πρόκειται για έναν καλλιτέχνη ο οποίος δημιουργεί σπουδαία *piece graffiti* παγκοσμίως. Ο ελληνοαμερικανός *artist* είναι ένας από τους *top graffiti*δες που έχουν βάψει στο νησί. Τα έργα του περιλαμβάνουν πολύ μεγάλη λεπτομέρεια, που τα κάνουν να φαίνονται αληθοφανή.

Ο Martinez έχει βάψει και σε άλλα μέρη του νησιού όπως η Ερεσσός και τα Βατερρά. Το καλοκαίρι του 2014 συμμετείχε και στο **Beach Street Festival** που πραγματοποιήθηκε στο νησί, ενώ το 2016 συμμετείχε στο **Symbiosis Lesvos Arts Festival**. Στο πλαίσιο και των 2 δημιούργησε κάποια εκπληκτικά κομμάτια στην πόλη της Μυτιλήνης.²³

ΡολιΑΝΑ

²³ Οικονομίδου Τατιάνα, Ο Alex Martinez Κάνει 20 Χρόνια Γκράφιτι και Αναζητά το Τέλειο Spot στη Λέσβο, (6 Αυγούστου 2014), από <https://www.vice.com/gr/article/ezgey7/alex-martinez-kallitexnis>

H_Poliana - Exploring Art And_Culture On Lesbos - Πολιτιστική Αναζήτηση Λέσβου

ιδρύθηκε και διευθύνεται από τέσσερις γυναίκες: Τις Katie Karakondis, Irini Ferfeli, Els Maes και Anique Dounias, οι οποίες ζουν και εργάζονται στο νησί της Λέσβου. Η εμπειρία στην εκπαίδευση τέχνης, εκθεμάτων, έργων και χρόνων διδασκαλίας τέχνης σε παιδιά και ενήλικες, οδήγησε στο να πιστέψουν πως η τέχνη κάνει τη διαφορά στον κόσμο. Η συνδυασμένη γνώση, με αγάπη και πάθος για την τέχνη και τον πολιτισμό, οδήγησε στην ίδρυση της συγκεκριμένης ομάδας.

Ο σύλλογος Poliana είναι ένας καλλιτεχνικός και πολιτιστικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός με έδρα την πόλη της Μυτιλήνης. Στο εργαστήριο που βρίσκεται στο κέντρο της Μυτιλήνης, διδάσκουν τέχνες και διοργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις. Το όνομα «ΠΟΛΙΑΝΑ» προέρχεται από την ελληνική λέξη «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ». Εκτός από τις τακτικές δραστηριότητες στο εργαστήριο, ο σύλλογος Poliana, έχει ως κίνητρο να αποκαλύψει το πλούσιο παρελθόν του νησιού μέσω πολιτιστικών περιπάτων, καθώς και ζωγραφικής και ζωγραφικής επί τόπου.²⁴

Beach Street Festival

Η ιδέα για τη διοργάνωση του Beach Street Festival γεννήθηκε με αφορμή την καταγωγή και καλλιτεχνική δράση λαϊκού ζωγράφου από τη Μυτιλήνη, **Θεόφιλου Χατζημιχαήλ**. Σκοπός του φεστιβάλ είναι να δημιουργηθούν graffiti που αναδεικνύουν την σύνδεση και την μετάβαση από τις λαϊκές τοιχογραφίες του Θεόφιλου στις σύγχρονες αστικές τοιχογραφίες των graffiti.

Στόχος τού Φεστιβάλ ήταν να δημιουργηθεί ένας νέος καλοκαιρινός καλλιτεχνικός προορισμός για νέους και καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο, μία καλλιτεχνική γιορτή, μια πολιτιστική και οικονομική ανάσα τόσο για τη Λέσβο, όσο και την υπόλοιπη Ελλάδα. Τα βασικά συστατικά του όλου εγχειρήματος ήταν το καλοκαίρι, η μουσική, οι σύγχρονες τέχνες, η παράδοση αλλά και τα χαμόγελα και η καλή διάθεση.²⁵

Με συμμετοχή περίπου 5.000 επισκεπτών και πολλών καλλιτεχνών, τόσο από τη Λέσβο όσο και εκτός νησιού και από χώρες της Ευρώπης, είχε πραγματοποιηθεί το 2ο Beach Street Festival 2014, που έλαβε χώρα στην Μυτιλήνη.

²⁴ <https://www.polianalesvos.com/about.html>

²⁵ BEACH STREET FESTIVAL

Από 25 ως 28 Ιουλίου διοργανώνεται στην παραλία των Βατερών στη Λέσβο το ανεξάρτητο φεστιβάλ μουσικής και graffiti, <https://www.elculture.gr/blog/Athens-Fringe-Live-2013/>

Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν γκραφίτι σε πολλές περιοχές της Μυτιλήνης. Οι καλλιτέχνες που συμμετείχαν στη δημιουργία των γκραφίτι, ήταν σε μεγάλο μέρος τους από χώρες του εξωτερικού και αυτό που όλοι δήλωσαν, ήταν ότι εντυπωσιάστηκαν ιδιαίτερα από τη συγκεκριμένη πλευρά της παραλίας και το γενικότορο τοπίο, ενώ τα ίδια τα γκραφίτι είχαν θέμα εκτός άλλων και το λαϊκό ζωγράφο Θεόφιλο.

Με κύρια πηγή έμπνευσης τις τοιχογραφίες του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου Χατζημιχαήλ, η ομάδα του BSF για ακόμη μια χρονιά, πάντρεψε το ελληνικό καλοκαίρι με τις σύγχρονες αστικές τέχνες, την παράδοση και τη μουσική .

Περίπου 40 μουσικά ονόματα & 80 graffiti καλλιτέχνες από διάφορες περιοχές της Ευρώπης και της Τουρκίας, συναντήθηκαν στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, τη Λέσβο, παρουσιάζοντας τη δουλειά τους στο ευρύ κοινό.

Δημιουργήθηκε μία διαδρομή με τοιχογραφίες από το αρχαίο λιμάνι της Μυτιλήνης προς το μουσείο του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ-Teriade, τιμώντας τα 80 χρόνια από το θάνατο του Μυτιληνιού ζωγράφου Θεόφιλου και τις τοιχογραφίες του(1870-1934). Η διαδρομή συμβολίζει τη σύνδεση και τη μετάβαση από τις λαϊκές τοιχογραφίες στις μοντέρνες τοιχογραφίες με την τεχνική του Graffiti, από throw-ups μέχρι Murals, μέσα από πολλά διαφορετικά style και τεχνικές.²⁶

Symbiosis Lesvos Arts Festival

Το SYMBIOSIS Lesvos Arts Festival ήταν μία μοναδική πρωτοβουλία 5 νέων που αποφάσισαν να μεταμορφώσουν το νησί της Λέσβου σε ένα χώρο δημιουργίας, ενότητας, έκφρασης και ζύμωσης ιδεών.

Στο φεστιβάλ αυτό, μουσικοί, χορευτές, ηθοποιοί, συγγραφείς και άλλοι καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο συναντήθηκαν, 26 Ιουλίου με 26 Αυγούστου το 2014 και μεταμόρφωσαν το νησί σε ένα χώρο δημιουργίας, ενότητας, έκφρασης και ζύμωσης ιδεών. Το SYMBIOSIS Lesvos Arts Festival ήταν ένα ζεστό, ανοιχτό καλωσόρισμα στον κόσμο από κάθε γωνιά της γης, που είχε ως στόχο την χρήση της τέχνης ως βασικό μέσο ενότητας και διαλόγου, την προσέλκυση ενδιαφέροντος στο

²⁶ Γέμισε η Μυτιλήνη με κόσμο για 3 ημέρες- Με επιτυχία ολοκληρώθηκε το 2ο Beach Street Festival 2014, (8 Απριλίου 2014), από <https://www.lesvospost.com/2014/08/3-2-beach-street-festival-2014.html>

νησί, την ανάδειξη της πλούσιας ιστορικής και πολιτισμικής κληρονομιάς και του απaráμιλλου φυσικού του κάλους. Συγχρόνως, αποτέλεσε μια κίνηση ευγνωμοσύνης προς τους ανθρώπους του για την αλληλεγγύη που έδειξαν απέναντι σε μία από τις χειρότερες ανθρωπιστικές κρίσεις του τελευταίου αιώνα με σκοπό την αντιστάθμιση των αρνητικών συνεπειών που υπέστη. Σημαντικοί graffiti και street art καλλιτέχνες έβαψαν σε τοίχους του νησιού, με αφορμή το φεστιβάλ αυτό.²⁷

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Το ντοκιμαντέρ «Graffiti και street art στην Μυτιλήνη»

Ο βασικός στόχος της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας, η παραγωγή ενός ντοκιμαντέρ, είναι μια διαδικασία που απαιτεί αρκετό χρόνο και δουλειά. Για να γυριστεί ένα ντοκιμαντέρ 42 λεπτών, χρειάστηκε κάτι παραπάνω από 6 μήνες συνολικής και καθημερινής δουλειάς. Χρειάστηκε αρκετός χρόνος για τη σύλληψη της ιδέας καθώς οι σκέψεις περί θεματολογίας ήταν πάρα πολλές, και τα διλήμματα αρκετά. Το κομμάτι της έρευνας ήταν επίσης απαιτητικό καθώς χρειαζόταν συγκέντρωση και επιμονή, ώστε να υπάρχει σωστή συνεννόηση με όλους τους ανθρώπους που ήρθα σε επικοινωνία. Κάτι που ίσως χρειάστηκε λιγότερο χρόνο, ήταν η παραγωγή των πλάνων καθώς με τις κάμερες υπήρχε εξοικείωση. Τέλος χρειάστηκε αρκετός χρόνος και με το μοντάζ καθώς, δεν υπήρχε εξοικείωση με το πρόγραμμα από άλλες παραγωγές. Φυσικά υπήρξαν και δυσκολίες λόγω της γενικότερης απειρίας παραγωγής ταινιών, όπως για παράδειγμα οι λανθασμένες συνεννοήσεις με ορισμένους καλλιτέχνες, ο μακροχρόνιος προβληματισμός όσον αφορά τη τελική θεματολογία, αλλά και ορισμένα τεχνικά προβλήματα με το πρόγραμμα επεξεργασίας της ταινίας (Adobe Premiere Pro). Το τελικό αποτέλεσμα όμως υπήρξε επιτυχές, και αποτελεί ένα αποτέλεσμα ενός ντοκιμαντέρ, το οποίο - κατά την γνώμη μου πάντα- πρωτοτυπεί, όσον αφορά την θεματολογία του Graffiti και του Street art.

²⁷ Καταπόδης Σπύρος, SYMBIOSIS Lesvos Arts Festival: Το φεστιβάλ που θα κάνει την καρδιά της Λέσβου να χτυπάει δυνατά, 27 Ιουνίου 2016

2.1 Σενάριο

Το σενάριο δομήθηκε με την μορφή ντεκουπάζ σε αρχείο word υπολογιστή. Πιο συγκεκριμένα σε ένα αρχείο word δημιουργήθηκε πίνακας 2 στηλών (ΕΙΚΟΝΑ και ΗΧΟΣ). Στην στήλη ΕΙΚΟΝΑ ενσωματωνόταν το κάθε πλάνο ξεχωριστά της ταινίας, δηλαδή το τι παρουσιάζεται και βλέπει ο θεατής σε αυτό. Στην στήλη ΗΧΟΣ δίπλα από κάθε αντίστοιχο πλάνο, ενσωματώθηκε το ηχητικό κομμάτι αυτού (μουσική, voiceover, ομιλία συνέντευξης).

ΕΙΚΟΝΑ	ΗΧΟΣ
Η πόλη της Μυτιλήνης σε μία λήψη όπου η κάμερα κινείται αργά προς τα αριστερά. Τίτλοι: «Graffiti και street art» στην Μυτιλήνη και «Μία ταινία του Δημοσθένη Κωμση»	Μουσικό κομμάτι “Retro”
Η προκουμιά της Μυτιλήνης, όπου διακρίνονται η θάλασσα, σκάφη, αυτοκίνητα, και άνθρωποι που περπατάνε, κάμερα σταθερή.	Μουσικό κομμάτι “Retro”
Ο Θεράποντας μέσα από την Ερμού, κάμερα σταθερή.	Μουσικό κομμάτι “Retro”
Η προκουμιά της Μυτιλήνης, όπου διακρίνονται σπίτια, η θάλασσα, και ένα σημείο του κάστρου της Μυτιλήνης, κάμερα σταθερή.	Μουσικό κομμάτι “Retro”
Κεντρικός εμπορικός δρόμος της Μυτιλήνης, κάμερα σταθερή.	Μουσικό κομμάτι “Retro”
Κεντρικός εμπορικός δρόμος της Μυτιλήνης, κάμερα σταθερή.	Μουσική σε χαμηλότερη ένταση και voice over Με την φωνή μου: «Η Λέσβος αποτελεί ένα από τα πιο ιστορικά...»
Μία παραλία της Λέσβου, κάμερα σταθερή.	Μουσική στην ίδια ένταση και ομιλία με την φωνή μου: «νησιά της Ελλάδας, όπου αναδεικνύει τεράστια φυσική ομορφιά...»
Ένας άνθρωπος που κάθεται σε μία καρέκλα, ενός μπαλκονιού, κάμερα από πίσω του και σταθερή.	Μουσική στην ίδια ένταση και ομιλία με την φωνή μου: «και το οποίο αποτέλεσε σημαντικό προσωπικό καταυλισμό».

Με τον παραπάνω τρόπο δομήθηκε ολόκληρο το σενάριο της ταινίας. Υπήρξαν όμως διάφορες αλλαγές και τροποποιήσεις αυτού, με αποτέλεσμα να καθυστερήσει το τελικό σενάριο. Λόγω του ότι οι καινούριες πληροφορίες που λαμβάνονταν μέσω της έρευνας που έκανα, άλλαζαν τα δεδομένα, αρκετές σκηνές «κόβονταν» και αντικαθιστούνταν από άλλες. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν αλλαγές τόσο στα μουσικά τραγούδια, όσο και στις ομιλίες μου. Αρκετές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν επίσης, κατά την διάρκεια του μοντάζ (αναφέρεται παρακάτω).

Όποια σκηνή σκεφτόμουν πως είναι η κατάλληλη, την σημείωνα στο συγκεκριμένο αρχείο. Το σενάριο υλοποιούνταν σταδιακά. Άρχισα να ταξινομώ στο μυαλό μου τα

πλάνα με τα graffiti σε μία σωστή σειρά. Πλάνα με graffiti σε συνδυασμό με πλάνα της πόλης. Όρισα ότι τόσο τα γυρίσματα των graffiti όσο και των συνεντεύξεων θα είναι εξωτερικά. Παράλληλα έψαχνα και ενσωμάτωνα τα κατάλληλα μουσικά τραγούδια. Λόγω μη απόκτησης δικαιωμάτων, ορισμένα τραγούδια που είχαν χρησιμοποιηθεί στην αρχή, αντικαταστάθηκαν με δωρεάν τραγούδια από το Youtube αλλά και από κάποια άλλα από τα οποία απέκτησα τα δικαιώματά τους.

Μετά από περίπου έναν μήνα τέτοιας δουλειάς, είχα ένα σενάριο το οποίο με ικανοποιούσε. Περιλάμβανε πλάνα graffiti και αναλύσεις τους, αναλύσεις για τους γκραφιτάδες, πλάνα από την πόλη(εκτός graffiti), αλλά και αποσπάσματα από τα φεστιβάλ. Επιπλέον όρισα τις ημερομηνίες και τις ώρες των γυρισμάτων και κανόνισα τις συνεντεύξεις με τους καλλιτέχνες. Το σενάριο χωρίζεται σε 3 διαφορετικές ενότητες: α) παρουσίαση graffiti έργων, β) συνεντεύξεις, γ) παρουσίαση φεστιβάλ. Ωστόσο αυτά τα 3 δεν χωρίζονται κατά την διάρκεια της ταινίας. Για παράδειγμα έπειτα από την παρουσίαση ενός graffiti, θα υπάρξει απόσπασμα από συνέντευξη καλλιτέχνη, όπως και έπειτα από παρουσίαση ενός φεστιβάλ, θα υπάρξει επίσης συνέντευξη διαφορετικού καλλιτέχνη. Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει η εξής σειρά: -παρουσίαση graffiti – συνέντευξη – παρουσίαση – συνέντευξη-, και σε κάποιες άλλες συνέντευξη – παρουσίαση graffiti–παρουσίαση φεστιβάλ.

2.3 Παραγωγή

Τα γυρίσματα πραγματοποιήθηκαν σε τοποθεσίες μέσα στην πόλη της Μυτιλήνης, ενώ τα γυρίσματα των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα, όπως αναφέρθηκε και πριν. Τόσο το μοντέλο της κάμερας όσο και του τριπόδου ήταν το ίδιο σε Μυτιλήνη και Αθήνα, τα οποία δανειζόμουν από τον Κ. Ιλιάδη για την Μυτιλήνη και από τον Κ. Σκοπετέα για την Αθήνα. Χρησιμοποιήθηκαν τόσο μια ημιεπαγγελματική κάμερα μαζί με ξεχωριστό μικρόφωνο, όσο και τρίποδο για την δημιουργία σταθερών κινήσεων της κάμερας.

Κύριο κριτήριο της έμπνευσης αποτελούσαν για τα γυρίσματα των graffiti, οι καιρικές συνθήκες. Έτσι βάση των καιρικών συνθηκών όρισα ποιες ημέρες ήταν οι

καλύτερες για τα γυρίσματα στην Μυτιλήνη. Τα γυρίσματα των συνεντεύξεων ήταν καθαρά θέμα της διαθεσιμότητας των καλλιτεχνών. Δεν υπήρξε κάποιο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα πάντως για τα γυρίσματα. Αρχικά έγιναν τα πρώτα γυρίσματα στην Μυτιλήνη, ύστερα η πρώτη συνέντευξη με τον Σωτήρη Φωκέα, έπειτα η δεύτερη συνέντευξη με τον Βασίλη Αγγελή, ύστερα η συνέχεια των γυρισμάτων στην Μυτιλήνη και τελικώς τα πλάνα των 2 γκραφιτάδων (οι οποίοι θέλησαν να μείνουν ανώνυμοι) να βιάφουν.

Η επιλογή των τοποθεσιών εξαρτήθηκε άμεσα από το σενάριο, το οποίο καθορίζει όλη την παραγωγή. Οι τοποθεσίες ήταν συγκεκριμένες με βάση τα graffiti. Στην αρχή, εκτός από τις επισκέψεις και τις παρατηρήσεις (σε συνδυασμό με τις φωτογραφίες) που έκανα στους χώρους που βρίσκονταν τα graffiti, παρατήρησα σε έναν βαθμό και τον υπόλοιπο περιβάλλοντα χώρο, έτσι ώστε να έχω μία αρχική εικόνα για το τι είδους λήψεις να κάνω, που ακριβώς να τοποθετήσω τις κάμερες, αλλά και για να πάρω ιδέες για το τι άλλες λήψεις μπορούσα να κάνω, εκτός graffiti. Οι τοποθεσίες των συνεντεύξεων (Σωτήρη Φωκέα, Βασίλη Αγγελή), έγιναν με βάση τις δικές τους προτιμήσεις, τις οποίες και ακολούθησα.

Ο καλός εξοπλισμός παίζει ιδιαίτερο ρόλο για επιτυχημένα γυρίσματα. Για τα γυρίσματα του συγκεκριμένου ντοκιμαντέρ χρησιμοποίησα την βιντεοκάμερα **PANASONIC HC-VX1**. Επιπλέον χρησιμοποιήθηκε εξωτερικό μικρόφωνο **RODE Shotgun** (Rode Video Mic Pro With Rycote Lyre Suspension System), αλλά και τρίποδο: -

PANASONIC HC-VX1

RODE SHOT GUN MICROPHONE

Οθόνη LCD: Οθόνη WideLCD 3,0" (7,5 εκ.) (460.800 κουκκίδες)

Λειτουργία εγγραφής / αναπαραγωγής: AVCHD, (1920 x 1080/50p)/PH (24 Mbps / VBR)

Σύστημα ηχογράφησης ήχου: AVCHD: Ήχος Dolby (5,1 καναλιών / 2 καναλιών)/MP4: AAC (2 καναλιών)

Μικρόφωνο: Ήχος Surround 5,1 καναλιών, Zoom, Εστίαση και Στερεοφωνικό Μικρόφωνο

Ο συγκεκριμένος εξοπλισμός ήταν ιδανικός για τα γυρίσματα του συγκεκριμένου ντοκιμαντέρ, καθώς πληρούσε όλα όσα απαιτούσαν αυτά. Η ποιότητα εικόνας μίας ημιεπαγγελματικής κάμερας σαν και αυτήν ήταν κάτι παραπάνω από αξιόλογη, ενώ τόσο το σύστημα ήχου της κάμερας, όσο και του εξωτερικού μικροφώνου ήταν ιδανικά για τις απαιτήσεις της ταινίας. Φυσικά για τις συνεντεύξεις θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί το είδος μικροφώνου «ψείρα», αλλά το εξωτερικό μικρόφωνο το οποίο «κούμπωνε» συρταρωτά επάνω στην κάμερα, ήταν αποτελεσματικό επίσης. Τέλος, το τρίποδο αποτέλεσε πολύ σημαντικό παράγοντα για λήψεις, που η κάμερα απαιτούνταν να είναι σταθερή, όπως για παράδειγμα στις συνεντεύξεις.

2.4 Σκηνοθεσία

Όλα τα γυρίσματα πραγματοποιήθηκαν με το φως της ημέρας. Καταλυτικό ρόλο για αυτά, έπαιξε η σεναριακή δομή από το πρότυπο ΗΧΟΥ και ΕΙΚΟΝΑΣ. Το σκηνοθετικό κομμάτι χωρίζεται στα εξής κομμάτια ανάλογα με τις τοποθεσίες και τις

περιστάσεις: α) Το κομμάτι των πλάνων των graffiti. β) Το κομμάτι των πλάνων των τοπίων και δρόμων της Μυτιλήνης. γ) Το κομμάτι των πλάνων των συνεντεύξεων.

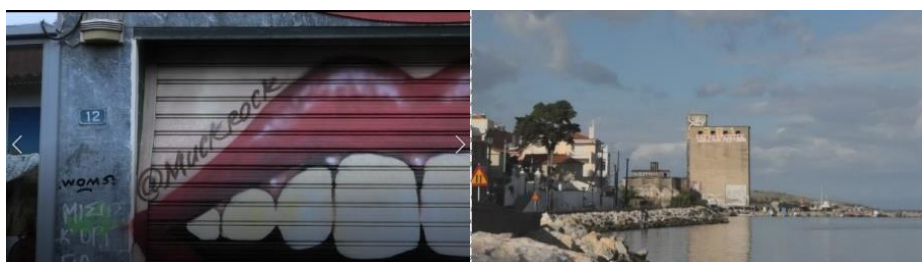
Όσον αφορά το συγκεκριμένο σκηνοθετικό κομμάτι, λειτούργησα με τις ακόλουθες κινήσεις λήψεις της κάμερας, κινήσεις μηχανής λήψης σε σχέση με το υποκείμενο και μεγέθη και είδη κάδρων*. Η κάμερα τοποθετούνταν σε κάποιες περιπτώσεις σε τρίποδο το οποίο με την σειρά του τοποθετούνταν σε μία σχετικά κοντινή απόσταση από τα graffiti. Σε άλλες όμως περιπτώσεις βρισκόταν στα χέρια μου, όπου ο ίδιος στεκόμουν μπροστά από τα graffiti. Υπήρξαν βέβαια, και κάποιες εξαιρέσεις, όπου η κάμερα τοποθετούνταν σε διαφορετικές βάσεις, τις οποίες εντόπιζα εκείνη την ώρα(με αυτοσχεδιασμό δηλαδή), όπως ο δρόμος, ένα παγκάκι, ένα μάρμαρο. Σε κάθε περίπτωση τόσο οι φυσικές βάσεις όσο και η βάση του τριπόδου λειτούργησαν ως ισάξιοι σταθεροποιητές.

2.5 Κινήσεις λήψεις κάμερας:

1) *Vertical* (κίνηση της κάμερας από πάνω προς τα κάτω),

2) *Zoom in*

3) Ακίνητη κάμερα χρησιμοποιήθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις),

4) Πανοραμική (μηχανή λήψης από τα αριστερά προς τα δεξιά).

5) Πανοραμική (μηχανή λήψης από τα δεξιά προς τα αριστερά).

Παράλληλα η κάμερα τοποθετούνταν ανάλογα με το ηλιακό φως, έτσι ώστε να υπάρχει η σωστή φωτεινότητα των έργων, αλλά και ούτως ώστε να μην «καίγεται» η εικόνα από την υπερβολική φωτεινότητα. Η τοποθεσία της επίσης εξαρτιόταν από την τοποθεσία των graffiti. Τοποθετήθηκε στα σωστά σημεία έτσι ώστε να υπάρχουν ολόκληρα τα graffiti μέσα στο κάδρο. Αυτό συνέβη κυρίως σε περιπτώσεις όπου η κάμερα ήταν ακίνητη.

Σε άλλες περιπτώσεις όπου τα graffiti ήταν αρκετά μεγάλα σε έκταση και δεν χώραγαν μέσα στο κάδρο, χρειάστηκε να γίνουν οι απαραίτητες κινήσεις της κάμερας που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Οι σκηνοθετικές επιλογές ως προς τα τοπία και τους δρόμους της Μυτιλήνης, παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες, με τις επιλογές του προηγούμενου. Υπάρχουν όμως και σημαντικές διαφορές. Μία βασική διαφορά είναι ο αυτοσχεδιασμός. Τα συγκεκριμένα πλάνα όπου αντικατοπτρίζονται σημεία της πόλης όπως ένας κεντρικός δρόμος, η εκκλησία του Θεράποντα, άνθρωποι, προέκυψαν με αυτοσχεδιασμό. Φυσικά υπήρχε ένα προσχέδιο βάση σεναρίου αλλά οι θέσεις της κάμερας και τα κάδρα δεν ήταν απολύτως ίδια με την σεναριακή δομή. Πέρα από αυτό υπήρξε αυτοσχεδιασμός και με καινούρια πλάνα τα οποία προέκυψαν την ώρα των γυρισμάτων. Αυτό συνέβη λόγω της ελκυστικότητας που μου προκάλεσαν ορισμένα γεγονότα που εντόπιζα μπροστά μου, όπως μία γάτα, 2 παιδιά στον δρόμο, κτλπ.

Κινήσεις λήψεις κάμερας:

1) *Ακίνητη κάμερα* (χρησιμοποιήθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις)

2) πανοραμική (η μηχανή λήψης κατευθύνεται από τα δεξιά προς τα αριστερά, ένα παράδειγμα είναι η εισαγωγή της ταινίας)

3) παράλληλη κίνηση (λατεράλ) (η παράλληλη κίνηση του υποκειμένου με τον οριζόντιο άξονα της μηχανής λήψης)

4) walkin/out (η κίνηση αυτή εκτελείται όταν ο ηθοποιός κινείται προς την μηχανή λήψης ή απομακρύνεται από αυτήν, ένα παράδειγμα είναι οι άνθρωποι που περπατάνε σε πεζοδρόμιο, περνάνε μπροστά από τη κάμερα και απομακρύνονται από αυτήν).

5) Zoom in

Οι τοποθετήσεις της κάμερας ήταν παρόμοιες με αυτές των πλάνων των graffiti. Η κάμερα τοποθετούνταν στα κατάλληλα σημεία ώστε να υπάρχουν σωστές φωτογραφικά λήψεις.

Αρκετές λήψεις όμως, έγιναν με την κάμερα στο χέρι, με την κατάλληλη στάση των χεριών και του σώματός μου.

Οι σκηνοθετικές επιλογές για το κομμάτι των συνεντεύξεων ήταν διαφορετικές, καθώς διαφορετικές ήταν και οι συνθήκες. Σε μία συνέντευξη υπάρχει προγραμματισμένη ώρα συνάντησης, συγκεκριμένο τοπίο, συγκεκριμένες ερωτήσεις χωρίς να υπάρχει στο μυαλό μας πως θα αυτοσχεδιάσουμε σε κάτι. Παρ' όλα αυτά οι τοποθεσίες των συνεντεύξεων στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν είχαν μελετηθεί. Οπότε υπήρξε αυτοσχεδιασμός στο που ακριβώς ήθελα να καθήσουν οι καλλιτέχνες αλλά και πως να στηθεί η κάμερα. Μία ιδιαιτερότητα υπήρξε στην συνέντευξη του Βασίλη Αγγελή, όπου η κάμερα είναι τοποθετημένη σε ένα σκαμπό(για τεχνικούς λόγους δεν υπήρχε τρίποδο εκείνη την περίοδο). Και στις 2 περιπτώσεις όμως οι, τοποθετήσεις των καμερών έγιναν έτσι ώστε τα πρόσωπα της συνέντευξης να φαίνονται σωστά μέσα στο κάδρο. Πραγματοποιήθηκαν όμως και αλλαγές στα κάδρα των συνεντεύξεων, με τους καλλιτέχνες να τοποθετούνται

σε διαφορετικές τοποθεσίες (στα μέσα προς το τέλος των συνεντεύξεων), με διαφορετικό φόντο να υπάρχει από πίσω τους.

2.6 Καδραρίσματα

Όσον αφορά το κομμάτι των κάδρων, πρέπει να αναφερθεί μία ιδιαιτερότητα. Το συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ είναι σχετικού μεγάλου μήκους, κατά το οποίο δεν εμφανίζονται ανθρώπινες φιγούρες σε μεγάλο ποσοστό (στις δικές μου λήψεις). Το κυρίως κομμάτι όπου εμφανίζονται, είναι οι συνεντεύξεις. Τα άλλα σημεία είναι πλάνα κεντρικών δρόμων, όπου περπατάνε άνθρωποι σε αυτούς, αλλά και πλάνα από τα φεστιβάλ.

2.7 Καδραρίσματα συνεντεύξεων

Όσον αφορά τις συνεντεύξεις τα κάδρα που δούλεψα τηρούν περίπου την ίδια αναλογία. Στην συνέντευξη του Σωτήρη Φωκέα υπάρχουν 3 διαφορετικές τοποθεσίες, όπου ο ίδιος μιλάει, αλλά με το ίδιο καδράρισμα. Αυτό συνέβη για να διακρίνεται ναί μεν το κύριο μέρος του σώματος του καλλιτέχνη αλλά και για να διακρίνονται σημαντικά μέρη των graffiti από πίσω του.

Ευθεία λήψη, μεσαίο πλάνο

Ευθεία λήψη, μεσαίο πλάνο

Ευθεία λήψη, μεσαίο πλάνο

Στην συνέντευξη του Βασίλη Αγγελή υπάρχουν 2 διαφορετικά πλάνα από την συνέντευξή του. Στο ένα η κάμερα είναι τοποθετημένη από τα δεξιά του όπου φαίνεται όλο το σώμα του, με τον ίδιον να είναι καθισμένος, και στο άλλο τον ίδιον να βρίσκεται όρθιος με την κάμερα μπροστά του, αλλά να φαίνεται από τα γόνατα και πάνω. Αυτό συνέβη για να υπάρχουν 2 διαφορετικές στάσεις σώματος, ώστε η συνέντευξη να έχει διαφορετικά καδραρίσματα με διαφορετικό background.

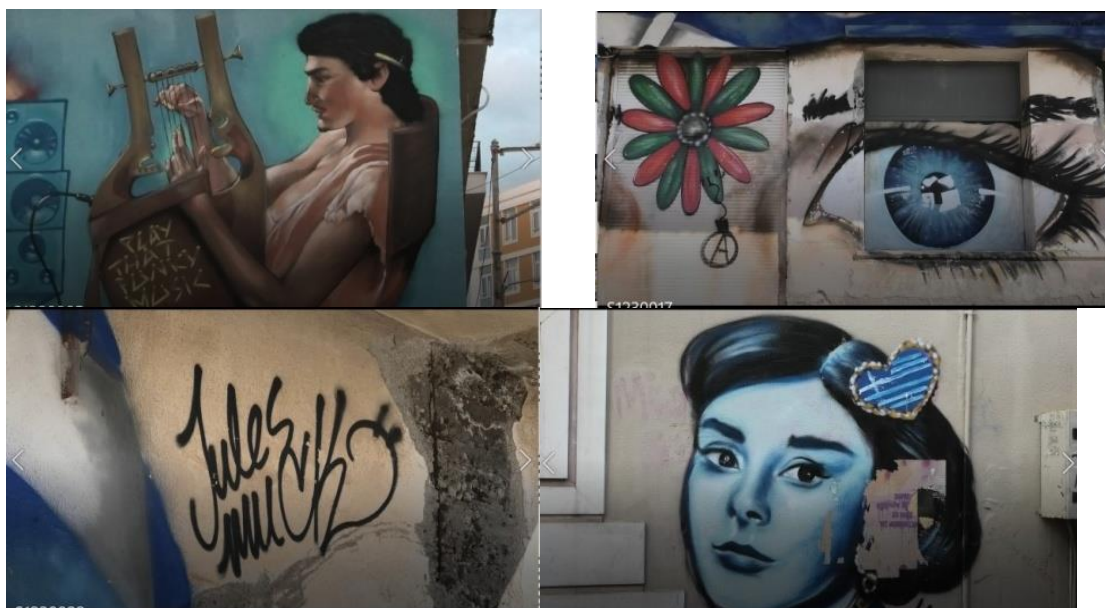
Ευθεία λήψη, γενικό πλάνο

Ευθεία λήψη, μεσαίο γενικό πλάνο

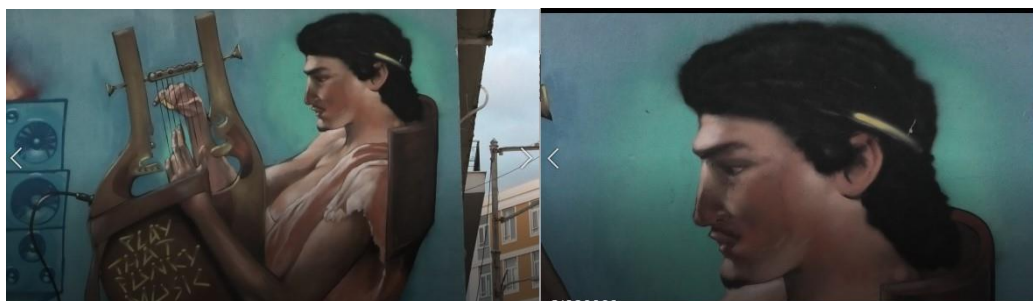
Τα υπόλοιπα καδραρίσματα, όσον αφορά τα πλάνα στην Μυτιλήνη όπως για παράδειγμα αυτά των graffiti, και αυτά των διαφόρων σημείων μέσα στην πόλη τηρούν διαφορετικές αναλογίες. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά καδραρίσματα διότι σε κάθε πλάνο ήθελα να εξυπηρετήσω διαφορετικούς σκοπούς. Για παράδειγμα σε ορισμένα πλάνα επιθύμησα να δοθεί έμφαση μόνον στα graffiti.

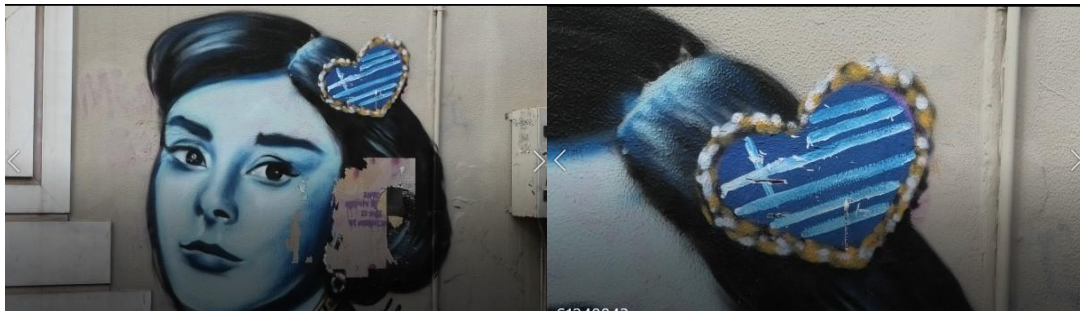
Παραδείγματα από πλάνα και κάδρα όπου δίνεται έμφαση στα graffiti

Στα συγκεκριμένα κάδρα το επίκεντρο είναι τα καλλιτεχνικά έργα, με ελάχιστες λεπτομέρειες να διακρίνονται από δίπλα τους. Θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως κοντινά και με ευθεία γωνία λήψεως. Αυτό συμβαίνει διότι επιδιώκω τις συγκεκριμένες χρονικές στιγμές να δοθεί έμφαση σε αυτά.

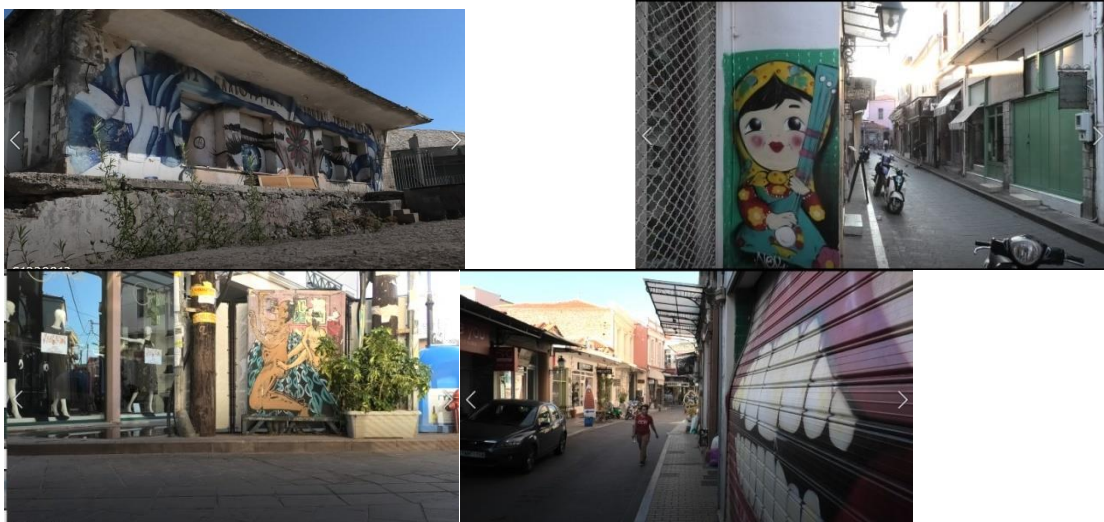
Σε ορισμένα έργα επίσης λειτουργώ και με τα λεγόμενα **κατ**. Σε αρκετά πλάνα με graffiti χρησιμοποιώ κατ τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν και εξαρτημένα κατ. Αυτό συμβαίνει για να παρουσιάζω και να επικεντρώνω τον θεατή σε ορισμένα σημεία των graffiti, όπου επιθυμώ να δοθεί έμφαση. Και πραγματοποιούνται στις παρακάτω περιπτώσεις (παραδειγματικές).

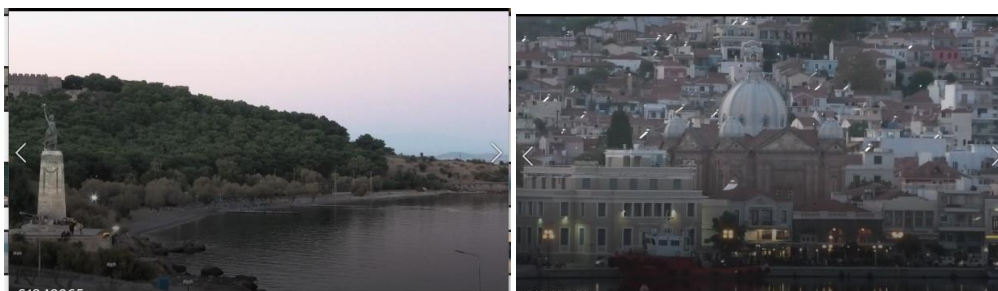
Φυσικά η συγκεκριμένη τεχνική πραγματοποιείται και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις. Κάποια άλλα κάδρα που χρησιμοποιούνται, πραγματοποιούνται με την λογική της έμφασης και άλλων σημείων μέσα στο κάδρα. Ένα σύνηθες φαινόμενο, είναι αυτά των graffiti, συνδυαστικά και με άλλες λεπτομέρειες όπως ένας δρόμος, ή ένας άνθρωπος. Αυτό συμβαίνει διότι επιθυμώ σε κάποια σημεία να υπάρχει μία γενικότητα του τοπίου μεν, αλλά το graffiti να εξακολουθεί δε, να υπάρχει ως κύριο χαρακτηριστικό του κάδρου.

Ορισμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

2.8 Κάδρα τοπίων της πόλης

Τέλος κάποιες άλλες περιπτώσεις κάδρων, είναι αυτές των τοπίων της Μυτιλήνης, είτε μέσα από την πόλη, είτε έξω από αυτήν. Οι συγκεκριμένες λήψεις έχουν πραγματοποιηθεί με την κάμερα να βρίσκεται πάνω σε πλοίο, γεγονός που μου έδωσε την δυνατότητα να τραβήξω ορισμένα -αρκετά αξιόλογα κατά την γνώμη μου - γενικά πλάνα.

Άλλες περιπτώσεις κάδρων, είναι αυτές μέσα από την πόλη, όπου στα περισσότερα παρουσιάζονται δρόμοι, η προκουμαία της Μυτιλήνης, η εκκλησία του Θεράποντα κ.α. Αυτές οι λήψεις πραγματοποιήθηκαν με στόχο να παρουσιάσω κάποια κομμάτια της πρωταγωνίστριας πόλης, έτσι να δίνω μια εικόνα στον θεατή, σε τι είδους πόλη λαμβάνουν χώρα τα γεγονότα. Κάποια χαρακτηριστικά πλάνα και κάδρα είναι τα παρακάτω.

Ευθεία λήψη, γενικό κάδρο

Κοντρ πλονζέ

Κοντρ πλονζέ

Κοντρ πλονζέ (με zoom in)

2.9 Ήχος

Εξίσου σημαντικό παράγοντα στην δημιουργία μίας ταινίας αποτελεί ο ήχος. Ο ήχος χωρίζεται στις εξής ακουστικές ενότητες: λόγος, μουσική και ηχητικά εφέ. Στο συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ χρησιμοποιήθηκαν οι 2 πρώτες ενότητες με την τεχνική του voiceover, να υπάρχει αντί των ηχητικών εφέ. Το voice over έγινε με την φωνή μου και χρησιμοποιήθηκε σε αρκετά διαστήματα της ταινίας από την αρχή, μέχρι λίγο πριν το τέλος της. Χρησιμοποιήθηκε σχεδόν σε όλες τις ενότητες (παρουσίαση graffiti, πληροφορίες για τους καλλιτέχνες, πληροφορίες για το νησί, πληροφορίες για τα φεστιβάλ), και μπορεί να οριστεί ως κύριο χαρακτηριστικό της ταινίας. Διότι Δεν θα ήταν εφικτό να υλοποιηθεί το ντοκιμαντέρ χωρίς αυτό, καθώς οι ομιλίες μου είναι καθοριστικές για την πληροφόρηση του θεατή και εξέλιξη της ταινίας.

Η ταινία συνοδεύεται επίσης, καθ' όλη την διάρκειά της από μουσική .

Η συγκεκριμένη τέχνη αποτελεί απαραίτητο κομμάτι μίας ταινίας, ιδίως ντοκιμαντέρ που παρουσιάζουν μία άλλη τέχνη (του graffiti συγκεκριμένα) όπως αυτό.

Στο συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ, το ένα μουσικό κομμάτι, διαδέχεται το άλλο, με την ένταση να παραμένει σχετικά ίδια καθ'όλη τη διάρκειά της. Τα είδη της μουσικής που επιλέχτηκαν είναι χαλαρής rap, rock (δωρεάν μουσική από το Youtube), αλλά και κάποια τραγούδια punk rock και underground rap από τα οποία εξασφαλίστηκαν τα δικαιώματα. Η επιλογή των συγκεκριμένων ειδών έγιναν βάση της θεματολογίας αλλά και των δικών μου, μουσικών προτιμήσεων. Το graffiti έχει πολύ μεγάλη συνδεσιμότητα με τα συγκεκριμένα είδη και ιδίως με την rap και hip-hop.

Επιπλέον επέλεξα να αφαιρέσω όλους τους φυσικούς ήχους, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιαζόταν θόρυβος (ήχοι αυτοκινήτων και μηχανών, κορναρίσματα) και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούν φυσικά οι συνεντεύξεις όπου προφανώς ο φυσικός ήχος παρέμεινε. Σε κάποιες περιπτώσεις όμως από αυτές, παρατηρείται και εκεί θόρυβος, όπως για παράδειγμα σε ορισμένα σημεία όπου μιλάει ο Σωτήρης Φωκέας και ακούγεται από πίσω ήχος από έργα, αλλά και στην περίπτωση του Βασίλη Αγγελή όπου ακούγονται φωνές από παιδάκια και ο ήχος μίας μηχανής. Οι θόρυβοι αυτοί δεν ήταν εφικτό να αφαιρεθούν.

Οι επιλογές των μουσικών κομματιών έγιναν πριν την αρχή επεξεργασίας των βίντεο, ενώ τα voice over πραγματοποιήθηκαν λίγο προτού ξεκινήσει το μοντάζ, διαβάζοντας τα λόγια από το σενάριο. Σε κάθε περίπτωση με την ήχο πρέπει να είμαστε πάντα προσεκτικοί ώστε να μην υπάρχουν έντονες αυξομειώσεις αυτού, να μην υπάρχει πάρα πολύ μεγάλη ένταση, αλλά και πάρα πολύ μικρή ένταση αυτού, καθώς και να υπάρχουν σωστοί συνδυασμοί και σωστές αναλογίες μεταξύ τους. Για παράδειγμα έχω διατηρήσει την μουσική σε χαμηλότερη ένταση όταν από τα voice over, και τις ομιλίες, καθώς τα λόγια των τελευταίων είναι πολύ σημαντικά ώστε να ακούγονται καθαρά. Επιπλέον δεν έχω εφαρμόσει απότομα κοψίματα στον ήχο, αφήνοντας την κάθε ηχητική ενότητα να ολοκληρωθεί όσο πιο ομαλά γίνεται. Για παράδειγμα όσον αφορά τα μουσικά κομμάτια, αυτά αναπαράγονται από την αρχή μέχρι το τέλος τους, με το ένα να ακολουθεί το άλλο.

Αναφέρθηκε προηγουμένως πως για τις συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκε το εξωτερικό μικρόφωνο Rode, ενώ για τα υπόλοιπα πλάνα το μικρόφωνο της κάμερας (εφόσον γνώριζα από την αρχή των γυρισμάτων πως ο φυσικός ήχος θα «κοπεί» στο μοντάζ). Για την εγγραφή της δικιάς μου φωνής (voiceover), χρησιμοποιήθηκε ένα λιτό ερασιτεχνικό μικρόφωνο (**TRUSTALL – AROUNDMICROPHONE**). Η ηχογράφηση πραγματοποιήθηκε από το πρόγραμμα ηχογράφησης του υπολογιστή.

Το κομμάτι της επεξεργασίας του ήχου όμως, πραγματοποιείται στο στάδιο της μεταπαραγωγής.

3. MONTAZ

Το τελευταίο κομμάτι της διαδικασίας της υλοποίησης ενός οποιοδήποτε ντοκιμαντέρ – ταινίας είναι αυτό της μεταπαραγωγής, το οποίο συνεπάγεται με την επεξεργασία του υλικού που διαθέτουμε. Φυσικά στην εποχή μας πλέον όλα τα οπτικοακουστικά υλικά, τίθενται υπό επεξεργασία μη γραμμικού μοντάζ, το οποίο

συνεπάγεται με τον συγχρονισμό της εικόνας με τον ήχο αλλά και άλλου υλικού με ηλεκτρονικό τρόπο υποβοηθούμενο από προγράμματα επεξεργασίας βίντεο σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Στην συγκεκριμένη περίπτωση το πρόγραμμα που δούλεψα ήταν το Adobe Premiere Pro 2019.

Το σύνολο της ταινίας βγήκε αρκετά μεγάλο καθώς υπήρξε αρκετό υλικό πλάνων graffiti, συνεντεύξεων, αλλά και κλιπ από φεστιβάλ τα οποία επιθυμούσα να ενσωματωθούν. Όπως αναφέρθηκε και στο κομμάτι της προπαραγωγής, υπήρξαν αρκετές αλλαγές του υλικού (όπως αλλαγές πλάνων και μουσικής, προσθήκη περισσότερων συνεντεύξεων), κατά την διάρκεια της επεξεργασίας. Τα βήματα που πραγματοποιήθηκαν ωστόσο, για την επεξεργασία ολόκληρου του project είναι τα παρακάτω.

3.1 ΕΙΚΟΝΑ - ΡΟΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ Adobe Premiere Pro

A) Μεταφορά των βίντεο σε 1ο υπολογιστή.

B) Μεταφορά των βίντεο σε USB sticks.

Γ) Μεταφορά των βίντεο σε 2ο υπολογιστή (στο οποίο υπήρχε το Adobe Premiere Pro)

Η διαδικασία αυτή πραγματοποιήθηκε για λόγους ασφαλείας, έτσι ώστε να υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις σε περιπτώσεις τυχών προβλημάτων,(π.χ. εάν χανόντουσαν τα πλάνα από κάποιον υπολογιστή ή USB stick).

Δ) Μεταφόρτωση βίντεο στο πρόγραμμα και προσθήκη τους στην λωρίδα του χρόνου (timeline)

Ε) «Κατέβασμα» (Download) τα κλιπ των φεστιβάλ από το Youtube. (Αντιγραφή των συνδέσμων URL τους από Youtube , και επικόλληση τους σε προγράμματα μετατροπής mp3/mp4 converters. Έπειτα από την μετατροπή αυτή πραγματοποιήθηκαν τα download.)

Έπειτα μεταφόρτωσή τους στο πρόγραμμα και προσθήκη τους στην λωρίδα του χρόνου (timeline)

ΣΤ) «Κατέβασμα» (Download) δωρεάν μουσικής από το Youtube και μεταφόρτωση

μουσικής και voice over στο πρόγραμμα και προσθήκη τους στην λωρίδα του χρόνου (timeline)

Ζ) Κατάλληλη τοποθέτηση και συγχρονισμός του ήχου με τα πλάνα στην λωρίδα του χρόνου (timeline), με τα σωστά κοψίματα τόσο στα πλάνα όσο και στον ήχο (razor tool).

Η) Αυξομείωση ήχου στα κατάλληλα DB (Decibel)

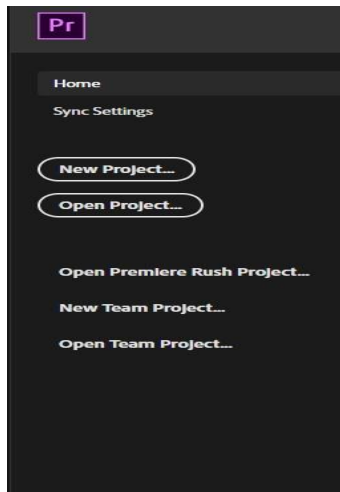
Θ) Δημιουργία Layers και προσθήκη τους στην λωρίδα του χρόνου, τοποθετημένα πάνω από τα πλάνα.

Ι) Εναλλαγή των χρωμάτων των πλάνων μέσω των layers.

Κ) Δημιουργία υποτίτλων (Open Captions) και προσθήκη τους επάνω από τα κατάλληλα πλάνα στην λωρίδα του χρόνου (timeline).

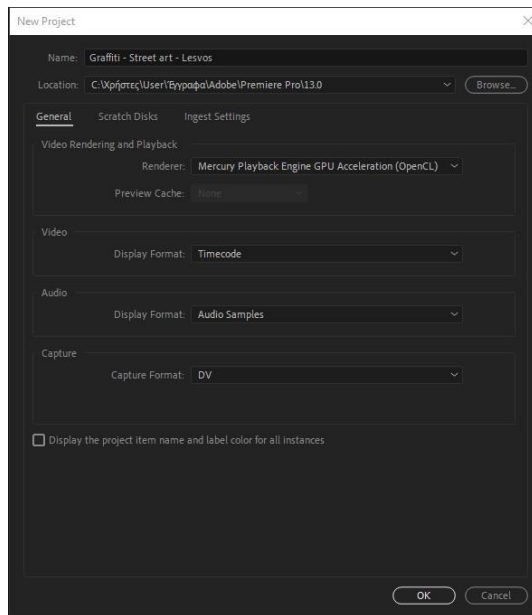
Λ) Εξαγωγή της ταινίας (export) σε μορφή mp4.

1. Εκκίνηση του Adobe Premiere Pro 2019

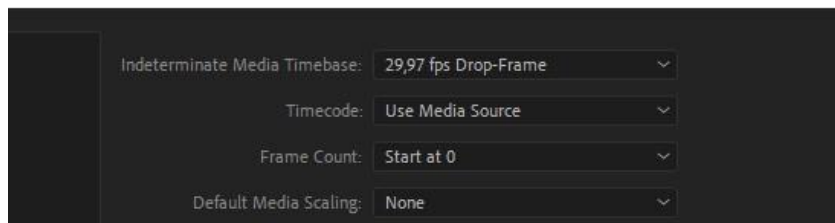

2. Κάνουμε click στο εικονίδιο «New Project». Στην συνέχεια εμφανίζεται παράθυρο διαλόγου με τις καρτέλες «General», «Scratch Disks», «Ingest Settings». Στο επάνω μέρος υπάρχει το «Name» το οποίο ορίζει το όνομα που θέλουμε να δώσουμε στο Project μας (στην προκειμένη περίπτωση το ονόμασα Graffiti – Streetart – Lesvos), και από κάτω υπάρχει το «Location» το οποίο ορίζει σε ποια μονάδα δίσκου θα αποθηκευτεί στον

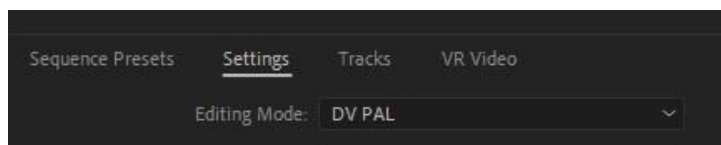
υπολογιστή μας. Στο «General» αφήνουμε τις ρυθμίσεις έτσι όπως είναι δηλαδή στο Mercury Playback Engine GPU Acceleration(OpenCL), και τα ίδια θα αφήσουμε και στις υπόλοιπες ρυθμίσεις που βρίσκονται από κάτω, εκτός από το Capture Format που θα το ορίσουμε σε HDV (HighDefinitionVideo).

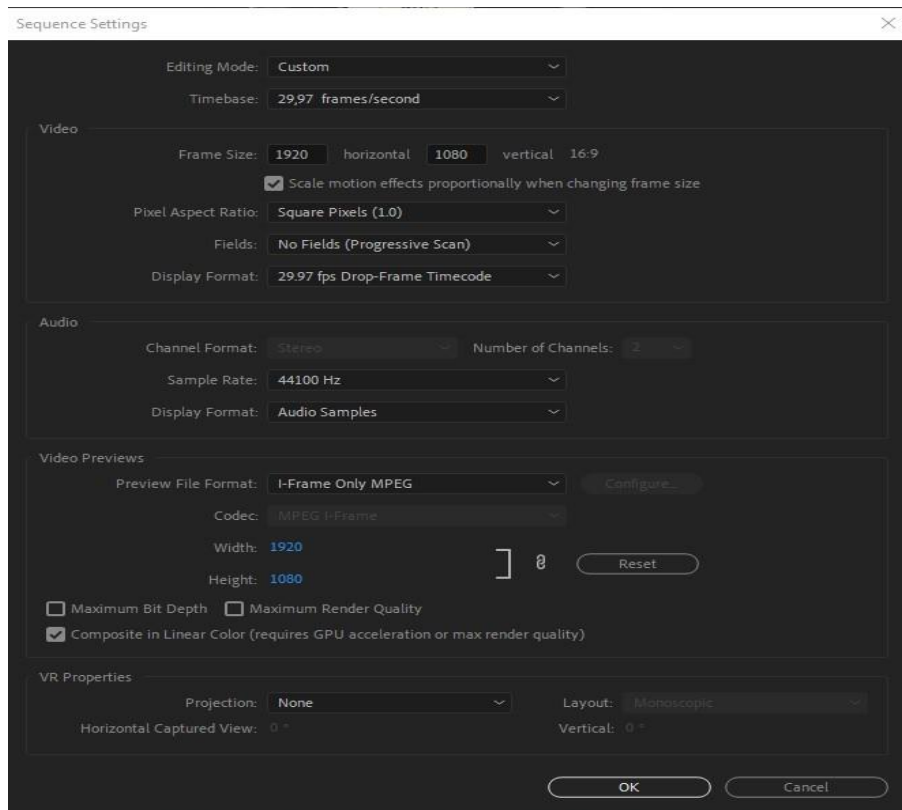
3. Ρυθμίσεις Frames / Per Second

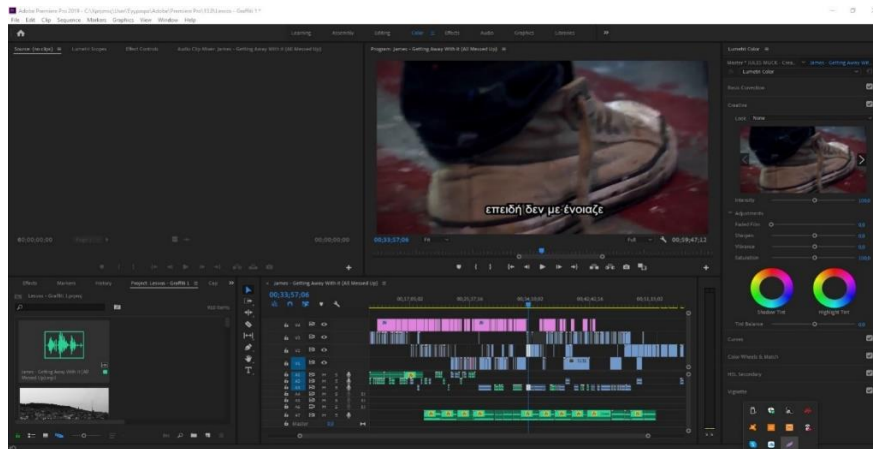
4. Ρυθμίσεις editing mode

5. Ρυθμίσεις Sequence

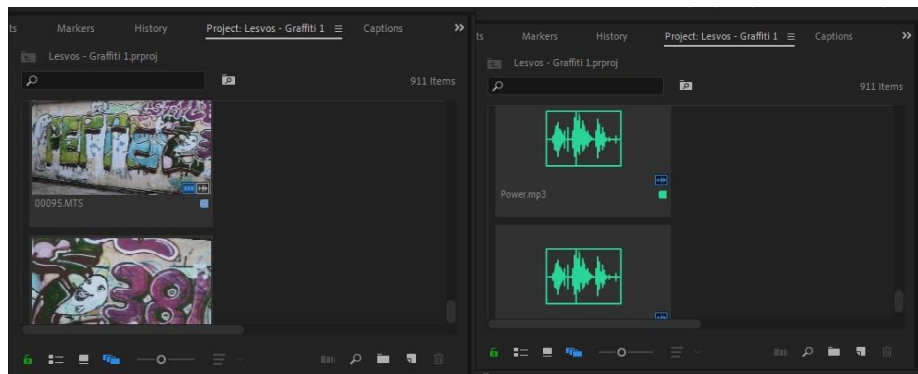

6. Η οπτική του Project

7. Για να εισάγουμε στο Adobe Premiere Pro βίντεο και ήχους πηγαίνουμε στο κάτω αριστερά τετραγωνάκι, πατάμε δεξί κλικ και έπειτα την επιλογή «Import». Επιλέγουμε όποιο αρχείο βίντεο ή ήχου θέλουμε από τον υπολογιστή μας, και αυτό εισάγεται στο panel του project μας.

Παράδειγμα από αρχεία που βρίσκονται μέσα στο panel για:

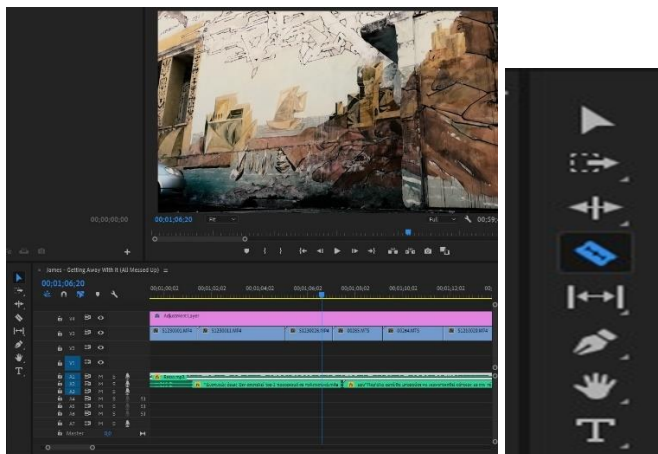

A) Βίντεο

B) Ήχο

Η παρακάτω εικόνα αντικατοπτρίζει την ένωση των πλάνων, τα οποία συνοδεύονται από μουσική αλλά και voiceover. Τέλος έχει δοθεί κινηματογραφικό χρώμα μέσω layer.

Όλα τα παρακάτω δημιουργήθηκαν αφού σύραμε α)βίντεο β) μουσική γ) voiceover, από το πάνελ που βρίσκεται κάτω αριστερά, στο timelineμας, με πατημένο το αριστερό κλικ του ποντικιού μας. Τα μπλε παραλληλόγραμμα αντιστοιχούν στα πλάνα, τα πράσινα σε μουσική και voiceover, ενώ τα ροζ στο layer το οποίο μας έδωσε την δυνατότητα να τροποποιήσουμε το χρώμα στο πλάνο μας.

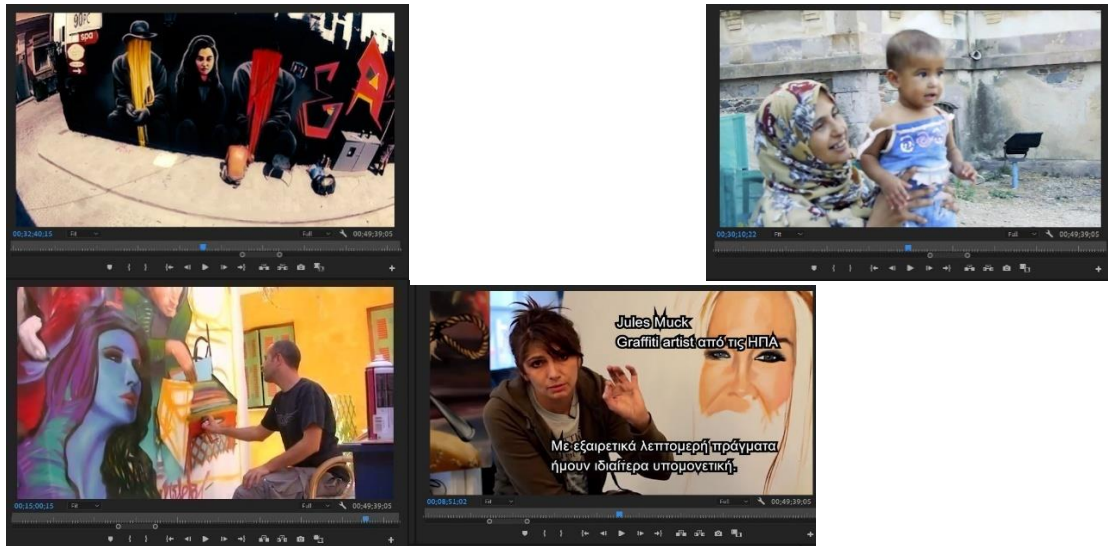
Τα 6 διαφορετικά πλάνα που είναι στην σειρά έχουν κοπεί με το razor tool(μπλε εικονίδιο)

Το razor tool αποτέλεσε το εργαλείο κοψίματος οποιουδήποτε πλάνου αλλά και ήχου. Αφού τοποθετούνταν τα πλάνα, αρχεία ήχου κτλπ. στο timeline(ολόκληρα), κράταγα την «ποσότητα» που ήθελα από το καθένα ξεχωριστά με τον τρόπο αυτόν.

Χάρης στο razor tool έκοβα τα πλάνα σε κομμάτια. Κράταγα όποιο κομμάτι από αυτό χρειαζόμουν, και το υπόλοιπο το «πέταγα». Για να πετάξουμε ένα αρχείο που δεν χρειαζόμαστε, πατάμε δεξί κλικ πάνω στο αρχείο και έπειτα την επιλογή «clear». Στην συνέχεια τοποθετούσα τα κομμένα αρχεία πλάνων, το ένα δίπλα στο άλλο. Το ίδιο ακριβώς μπορούμε να κάνουμε και με την μουσική, κόβοντας και διαγράφοντας δηλαδή το κομμάτι που δεν θέλουμε. Αφού κοβόντουσαν όποια σημεία ήχου δεν χρειαζόμουν, τοποθετούσα το κάθε ηχητικό κομμάτι voiceover κάτω από το πλάνο με το οποίο αντιστοιχούσε. Παράλληλα πρόσθετα μουσική υπόκρουση η οποία τοποθετούνταν κάτω από το αρχείο voiceover. Η μουσική λειτουργούσε σαν «μουσικό χαλί», υπό την έννοια ότι ενσωματωνόταν όλο το τραγούδι στο timeline χωρίς να κόβεται, και έτσι ήταν αρκετά μεγάλο το μάκρος του(το οποίο μοιάζει με χαλί οπτικά).Με αυτήν την διαδικασία δημιουργήθηκε όλο το βασικό κομμάτι της ταινίας.

Επιπλέον τοποθέτησα στο timelinetα α) αποσπάσματα των συνεντεύξεων της Muck Rockκαι του Alex Martinez, β) πλάνα του Σωτήρη Φωκέα να βάφει σε τοίχους σε δρόμο της Θεσσαλονίκης, γ) πλάνα ντοκουμέντου του πολιτιστικού συλλόγου «Poliana» από το επίσημο website τους, δ) πλάνα ντοκουμέντου από το φεστιβάλ Symbiosis Lesvos Arts Festival, ε) πλάνα ντοκουμέντου από το φεστιβάλ Beach Street Festival, στ) πλάνα της Jules Muck να βάφει σε έναν τοίχο στην Λέσβο, ζ) πλάνα της ομάδας «Really graffiti» να βάφει σε ένα εγκαταλελειμμένο κτήριο στα Βατερρά.

Τα παραπάνω ντοκουμέντα αποτελούν βίντεο μη δικιάς μου παραγωγής. Τοποθετήθηκαν στην ταινία καθώς αποτέλεσαν πολύ σημαντικούς παράγοντες της σωστής εξέλιξης και δομής της αφήγησης αυτής. Σχετίζονται όλα με την θεματολογία για την οποία κάνω λόγω είτε εγώ, είτε οι 2 καλλιτέχνες που μίλησαν στην καμερά μου. Όσον αφορά το κομμάτι της μεταπαραγωγής αρχικά «κατέβηκαν» και αποθηκεύτηκαν στον υπολογιστή μου. Έστερα τα ενσωμάτωσα στο Premiere, όπου και τα επεξεργάστηκα. Πραγματοποιήθηκε προσθήκη στο timeline αυτών και έγιναν τα αντίστοιχα κοψίματα και ξεκαθαρίσματα με το καθένα. Η μουσική αφαιρέθηκε από όλα τα κλιπ και αντικαταστάθηκε με την δικιά μου.

Πλάνα από βίντεο διαφορετικής παραγωγής

Σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξαν προσθήκες εικόνων αντί βίντεο. Αυτό διότι κάποιες εικόνες τις οποίες βρήκα στο internet αποτέλεσαν αποκλειστικό ντοκουμέντο κάποιων αναφορών στο ντοκιμαντέρ, όπως για παράδειγμα στο σημείο όπου τα παιδάκια του πολιτιστικού συλλόγου «Poliana» ζωγραφίζουν έναν τοίχο στην πλατεία Σαπφούς. Άλλα παραδείγματα είναι η χρήση κάποιων φωτογραφιών οι οποίες αντικατοπτρίζουν ορισμένα graffiti του συλλόγου «Poliana» τα οποία είναι ζωγραφισμένα σε ένα Δημοτικό σχολείο. Μία εικόνα είναι αυτή της ηθοποιού Audrey Hepburn, για την οποία έχει ζωγραφίσει graffiti για αυτήν η Jules Muck. Άλλες εικόνες είναι αυτές των καταστημάτων στα οποία ζωγράφισε ο σύλλογος «Poliana» αλλά και αυτές της Σαπφούς. Οι εικόνες τοποθετήθηκαν διότι δεν υπήρξε αντίστοιχο ντοκουμέντο σε μορφή βίντεο. Στο Premiere ενσωματώθηκαν ακριβώς με τον ίδιον τρόπο που ενσωματώθηκαν και τα πλάνα.

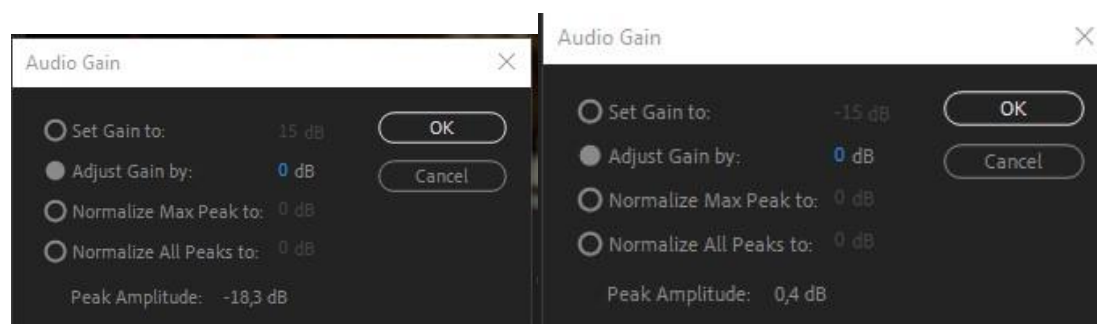
Παραδείγματα εικόνων που χρησιμοποιήθηκαν

3.2 ΗΧΟΣ

Κάποια άλλα βασικά χαρακτηριστικά της επεξεργασίας του υλικού που είχα, ώστε να γίνει ακόμα πιο συμπαγές το ντοκιμαντέρ, ήταν η αυξομείωση των ηχητικών κλιπ (voiceover, μουσικής), η προσθήκη adjustment layers, η προσθήκη γραμμάτων και υποτίτλων αλλά και το zoom in που πραγματοποιήθηκε σε ορισμένα πλάνα.

Αναφέρθηκε προηγουμένως πως πραγματοποιούνταν κοψίματα ηχητικών κλιπ. Κάποιες φορές αυτό συνέβαινε καθώς επιθυμούσα να πετάξω ένα κομμάτι ήχου που δεν με ενδιέφερε να εντάξω καθόλου στην ταινία. Η κύρια αιτία όμως που πραγματοποιούνταν αυτό ήταν επειδή επιθυμούσα να κάνω αυξομειώσεις στην ένταση του ήχου. Το κάθε μουσικό κλιπ ανάλογα το είδος του έχει διαφορετική ένταση. Σε όλη την ταινία όμως πρέπει να υπάρχει η σωστή αναλογία. Ο ήχος πρέπει να είναι κατάλληλα ηχητικά και τοποθετημένος, έτσι ώστε να μην υπάρχει κάτι που θα αποσπάσει την προσοχή του θεατή, ή ακόμα και να του προκαλέσει να μην ακούσει σωστά κάποια άλλη ηχητική ενότητα. Παραδείγματος χάριν η μουσική δεν πρέπει να είναι πιο δυνατά από το voiceover, καθώς ο θεατής δεν θα ακούει τα λόγια της ομιλίας μου με αυτόν τον τρόπο. Οπότε όταν υπάρχει η περίπτωση όπου «παίζει» μία μουσική σχετικά δυνατά και ακολουθεί voiceoverανάμεσα, πατάμε το razortool ώστε να κόψουμε την μουσική στο σημείο όπου αρχίζει το voiceover διαφορετικό κομμάτι. Έτσι έχουμε 2 διαφορετικά ηχητικά κλιπ, τα οποία μπορούμε να επεξεργαστούμε κατάλληλα. Εγώ πιο συγκεκριμένα για να μειώσω την ένταση του ήχου σε μία μουσική, πάτησα δεξί κλικ πάνω σε αυτό και έπειτα την επιλογή «Audiogain» και στην συνέχεια «Adjustgainby». Μέσω αυτής της ρύθμισης μπορούσα να μειώσω (ή και να αυξήσω) την ένταση όσο επιθυμούσα. Το πιο σύνθητες φαινόμενο ήταν να μειώνω (π.χ. -5,-10) την ένταση της μουσικής, και να

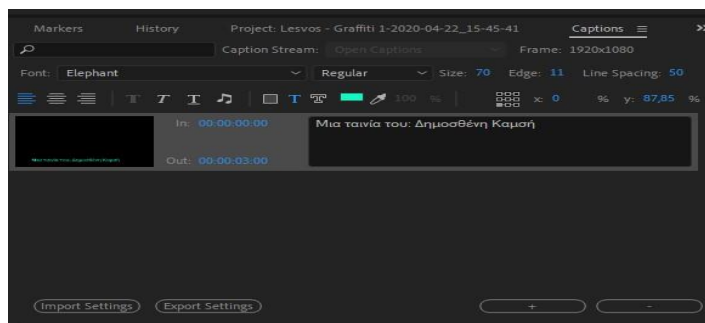
αυξάνω την ένταση των voiceover (+5,+10).

3.3 ΧΡΩΜΑ - ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

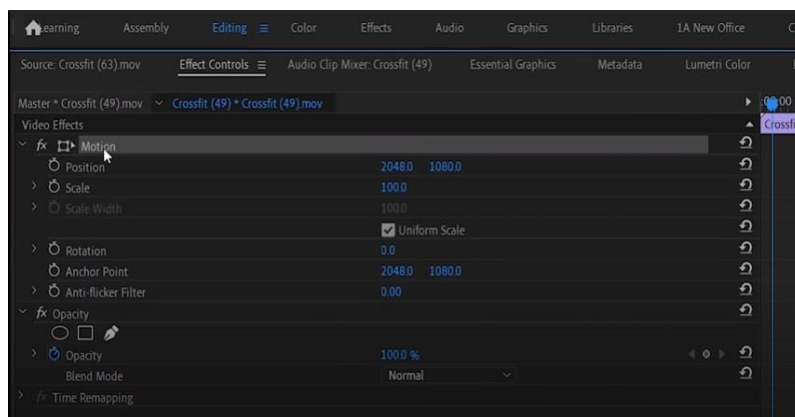
Αφού πραγματοποιήθηκε η ολοκλήρωση του βασικού κομματιού της υλοποίησης του ντοκιμαντέρ, δηλαδή η τοποθέτηση των πλάνων στην σωστή σειρά συνδυαστικά με τους σωστούς ήχους, παρατήρησα πως η ταινία χρειαζόταν επιπλέον προσθήκες. Προστέθηκαν λοιπόν χρωματικές αλλαγές σε ορισμένα κλιπ. Αυτό επιδιώχθηκε με την προσθήκη adjustment layer από την επιλογή κάτω κάτω αριστερά («New item») και στην συνέχεια «Adjustment layer». Όρισα τα ίδια frames με αυτά του sequence (29,97) και το έσυρα με αριστερό κλικ πάνω στο timeline πάνω από τα πλάνα όπου ήθελα να περαστεί. Φυσικά δεν χρησιμοποίησα το ίδιο layer για όλα τα πλάνα του timeline. Το κάθε layer αντιστοιχούσε σε έναν συγκεκριμένο αριθμό πλάνων. Έπειτα πήγα στην επιλογή «color» και στην συνέχεια στην επιλογή «creative». Εκεί μου παρουσιάστηκε μία γκάμα έτοιμων φίλτρων όπου μπορούσα να τα χρησιμοποιήσω για κάθε layer ξεχωριστά. Σε αρχικά πλάνα χρησιμοποιήθηκε το ασπρόμαυρο φίλτρο (Monochrome Kodak 5205 Fuji 3510) και στην συνέχεια κάποια φίλτρα στα οποία ήθελα να δώσω ζωντάνια στα χρώματα (ειδικά στα πλάνα με τα graffiti, όπου χρησιμοποιήθηκε π.χ. το SL BIG LDR, αλλά και το Fuji REALA 500D Kodak 2393). Σε ορισμένες περιπτώσεις όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις που αντικατοπτρίζονταν πρόσωπα και φιγούρες πρόσθεσα φίλτρα τα οποία αραιώναν τα χρώματα όπως το Fuji F125 Kodak 2395. Γενικότερα με όλες τις επιλογές επιθυμούσα να αποδοθεί μία κινηματογραφική δομή. Φυσικά οι ρυθμίσεις όσον αφορά τα χρώματα θα μπορούσαν να είναι πιο σύνθετες αλλά προτίμησα την απλή εναλλαγή φίλτρων καθώς ήταν εξίσου αποτελεσματικά.

Οι υπότιτλοι δημιουργήθηκαν ξανά με την επιλογή «new item» και στην συνέχεια με την επιλογή «open captions». Αυτό διότι επιθυμούσα να παραμένουν ανοιχτοί χωρίς κάποια έξτρα ρύθμιση. Οι υπότιτλοι ορίστηκαν στα 25 frames, με το μέγεθός τους στην συνέχεια να είναι στο 70. Για τις συνεντεύξεις αλλά και για τις ονομασίες χρησιμοποιήθηκαν άσπρα γράμματα με μαύρο στο εξωτερικό τους λόγω του ότι αυτή η επιλογή αποτελεί το κλασικό χρώμα υποτίτλων. Για την εισαγωγή και το τέλος της ταινίας χρησιμοποιήθηκαν ακριβώς οι ίδιες ρυθμίσεις με την μόνη διαφορά να υπάρχει στο εξωτερικό χρώμα αυτών, καθώς χρησιμοποιήθηκε το τρκουάζ αντί του μαύρου.

3.4 ZOOM IN

Το zoom in χρησιμοποιήθηκε σε περιπτώσεις πλάνων και εικόνων τα οποία δεν πληρούσαν την αναλογία της εικόνας, και στα δεξιά και τα αριστερά υπήρχαν «μαύρα». Έτσι λοιπόν με διπλό αριστερό κλικ σε κάθε εικόνα και πλάνο και μέσω της επιλογής «Effect Controls» και έπειτα «scale» πραγματοποιήθηκαν οι μεγεθύνσεις των πλάνων και των εικόνων.

Αφού η επεξεργασία της ταινίας ολοκληρώθηκε και είχαμε το τελικό αποτέλεσμα,

πραγματοποιήθηκε η εξαγωγή της σε μορφή mp4 στον υπολογιστή. Αυτό έγινε μέσω των επιλογών κατά σειρά «File», στην συνέχεια «Export» και στην συνέχεια «Media». Το κομμάτι της εξαγωγής αποτελεί κάτι πολύ σημαντικό και άξιο προσοχής, καθώς πρέπει οι ρυθμίσεις όσον αφορά την εικόνα και τον ήχο να είναι ίδιες με τις ρυθμίσεις του sequence που είχαμε ορίσει στην αρχή του project. Αφού λοιπόν πήγαμε στις παραπάνω επιλογές ως «Format» ορίστηκε το H.264 (το οποίο χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις), και ως «Preset» ορίστηκε το «Custom», έτσι ώστε να έχω την ευχέρεια να αλλάξω εγώ ο ίδιος ορισμένες extra ρυθμίσεις. Στα «Basic Video Settings» το Width ορίστηκε σε 1920 και το Height σε 1080, και το Frame Rate στα 29,97. Στο Audio, το audio Format Settings ορίστηκε σε ACC, το Sample Rate στα 44100, και το Channels στο Stereo. Τέλος στην επιλογή Captions, επιλέχθηκε το «Burn Captions into Video», έτσι ώστε να υπάρχουν όλοι οι υπότιτλοι μέσα στην ταινία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bordwell D. – Thompson K. (2004) Εισαγωγή στην Τέχνη του Κινηματογράφου (Κ. Κοκκινίδη, μεταφρ.) Εκδόσεις Μορφώσεις Ίδρυμα ΕΤΕ
- Σκοπετέας, Ι. (2016) Κάμερα, Φως & Εικόνα στην ψηφιακή οπτικοακουστική καταγραφή (Κινηματογράφος, Τηλεόραση, Νέα Μέσα) Εκδόσεις Όμιλος Ίων
- Τσαμαντάκης Χαρίτωνας (2016) Η Ιστορία του Γκράφιτι στην Ελλάδα (εκδ. Futura)
- Ιωσηφιδης Κυριάκος (1997) Το graffiti στην Ελλάδα το χρώμα της πόλης (εκδοΞΥ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Γκράφιτι, (1 Αυγούστου 2019), από <https://el.wikipedia.org/wiki>
- Τα γκράφιτι έχουν ιστορία 3.000 ετών (23 Απριλίου 2013), από <https://www.iefimerida.gr/news>
- Ζωγράφου Μαίρη , Η ιστορία του Graffiti και η θέση του στο σήμερα (17 Ιανουαρίου 2019), από <https://citycampus.gr/graffiti/>
- Ντόκα Αργυρώ, AKI 183: Η ιστορία του graffiti γράφτηκε με χρώματα ελληνικά! (18 Σεπτεμβρίου 2018), από <https://itravelling.gr/taki-183-i-istoria-tou-graffiti-graftike-me-xromata-ellinika/>
- Η ιστορία του graffiti στην Ελλάδα, (16 Μαρτίου 2015), από <https://www.protothema.gr/culture/arts/article/459813/i-istoria-tou-graffiti-stin-ellada/>
- Hulot M., Το γκράφιτι στην Αθήνα ξεκίνησε το 1979! (1 Απριλίου 2019), από https://www.lifo.gr/articles/urban-art_articles/231986/to-gkrafiti-stin-athina-ksekinise-to-1979
- Μαραγκίδου Μελομένη, Οι Γκραφιτάδες των Τρένων Ζουν Ανάμεσα στην Παρανομία και την Αδρεναλίνη, (16 Οκτωβρίου 2015), από <https://www.vice.com/gr/article/gvpgw9/oi-grafitades-twn-trenwn-zoun-anamesa-stin-paranomias-kai-tin-adrenalini>
- Δρακάκης Γιώργος, Η τέχνη του δρόμου (Τετάρτη, 05 Ιανουαρίου 2011), <http://www.artmag.gr/articles/art-articles/about-art/item/2093-street-art>
- Τι είναι η Street Art και πώς την ορίζουμε; (26 Οκτωβρίου 2017), από <https://ikastikos-kiklos.com/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-street-art-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CF%8E%CF%82-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5/>

- Street Art VS Graffiti, (25 Οκτωβρίου 2017), από <https://ikastikos-kiklos.com/street-art-vs-graffiti/>
- Muck Rock βιογραφία, από https://www.facebook.com/pg/julesmuck/about/?ref=page_internal και <http://julesmuck.com/bio-2/>
- Martinez Alex (graffiti artist), από [https://en.wikipedia.org/wiki/Alex_Martinez_\(graffiti_artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Alex_Martinez_(graffiti_artist))
- Banksy bio, από <https://el.wikipedia.org/wiki/Banksy>
- Beach Street Festival - Βατερά, Λέσβος - Vatera, Lesbos Island (23 Ιουλίου 2013), από <https://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politismos/beach-street-festival-vatera-lesvos-vatera-lesbos-island>
- Κατοπόδης Σπύρος SYMBIOSIS Lesvos Arts Festival: Το φεστιβάλ που θα κάνει την καρδιά της Λέσβου να χτυπάει δυνατά, (27 Ιουνίου 2016), από <https://avmag.gr/66356/symbiosis-lesvos-arts-festival/>